

اختلافات مرزى ايران و تركيه بر سر مناطق نفت خيز و تأثير آن در عملکرد شركت نفت

محمد حسن نيا^۱

از جمله مواردی که همواره می توانست اجرای قرارداد داری را با مخاطراتی مواجه سازد، مشترک بودن میدان های نفتی در مرزهای ایران و عثمانی بود و چون داری تصمیم گرفت عملیات حفاری را از کجا شروع کند طبق گزارش آقای برلز دو منطقه توصیه شده بود، یکی در غرب و دیگری در جنوب غربی. نخست محدوده لم یزرعی در منطقه غرب به نام چیا سرخ (کیا سرخ یا چاه سرخ) در نزدیکی خانقین در مرز فعلی بین ایران و عراق انتخاب گردید که این منطقه هنگام جنگ جهانی اول برای سوخت گیری وسایلی که قرار بود کمک های انگلیس و آمریکا را به روسیه برسانند بسیار حیاتی و موثر بود (و دیگری منطقه شوشتر بود که کتابچی خان اصرار داشت کار از منطقه شوشتر به جای چاه سرخ شروع شود اما علیرغم اصرار کتابچی خان در شروع کار از منطقه شوشتر به جای چاه سرخ، نخست عملیات حفاری از چاه سرخ شروع گردید و چاه سرخ نیز نزدیک قصر شیرین بود جای که آثار وجود نفت را می شد در سطح زمین نیز دید و شاید یکی از دلایل انتخاب چیا سرخ در مرز ایران و عثمانی برای عملیات حفاری نزدیک بودن این مرکز به بغداد و بصره بود. و اداره مرکزی رینولدز برای کشف نفت نیز در بغداد قرار داشت. و او از طریق تهران و سوریه سفر می کرد و راه ارتباطی او با انگلستان از آن مسیر بود و از مشکلات دیگر که برای عملیات حفاری پیش می آمد این بود که ترک های عثمانی اجازه عبور واگن های پر بار و سنگین حاوی وسایل حفاری از پل خانقین را نمی دادند. اگرچه این پل از استحکام کافی برخوردار بود اما اظهار

۱. دانشجوی دکتری تاریخ دانشگاه تهران.

می داشتند از هیچ راه دیگری به جز خانقین نباید وارد خاک ایران شوند و به این ترتیب به اشکال مختلف از نفت جنوب ایران باج خواهی می کردند.

با وجود اختلاف مرزی که بین ایران و عثمانی وجود داشت. شاید بتوان عنوان کرد که دولت انگلیس نیز متمایل بود به دلایل مختلفی این اختلافات را حل کند که این دلایل می توانست این باشد که ۱- به دلیل این که منطقه مجاور خانقین که دارای منابع نفت و در حدود قلمرو امتیاز داری بود از جمله مناطق مورد اختلاف بین طرفین بود ۲- مسئله شط العرب که محل تردد کشتی های نفت خیز بود از دیگر مناطق مورد اختلاف بین طرفین محسوب می گردید. ویلسون در سفرنامه خود در این مورد عنوان می کند « کشتیرانی شط العرب که محل تردد کشتی های نفت کش به آبادان که مسلماً در آتیه نزدیکی به مناسبت افزایش میزان بهره برداری محصولات نفتی دارای موقعیت مهم و معتبری خواهد شد از هر جهت برای رجال سیاسی لندن حائز اهمیت است و مقامات انگلیسی از هم اکنون صلاح را در این دیده اند که به دعوی دولت ترکیه و مستندات پیمان ارزنه الروم سر و صورتی داده و تکلیف قطعی آن را روشن کنند . اینجانب راجع به اوضاع و احوال منطقه نزدیک خانقین اطلاعات کافی و کاملی نداشتم ولی بوضع شط العرب و نواحی مجاور به خوبی آشنا بودم.»

اما این که چگونه روسیه و انگلیس میدان نفت زهاب را از ایران تجزیه کردند به این صورت بوده است در کمیسیون سرحدی ۱۲۵۹-۱۲۶۳-۱۲۶۹ و ۱۲۹۳ که از طرف نمایندگان نمایندگان ایران و عثمانی تشکیل گردید و نمایندگان روس و انگلیس نیز به عنوان واسطه حضور داشتند، نتایج قطعی از این کنفرانس ها به دست نیامد ولی از سال ۱۲۹۳ ه. ش. که آلمان در امپراتوری عثمانی نفوذ پیدا کرد و امتیاز ساختن راه آهن بغداد و راه آهن تا سرحدات آذربایجان را گرفتند و از شوال ۱۳۲۳ تا ذیقعده ۱۳۳۰ در مدت مرگ مظفر الدین شاه و اعطای مشروطیت عثمانی ها به تدریج تا کنار دریاچه ارومیه را اشغال کردند و قرارداد ۱۹۰۷ نیز یکی از دلایل آن اتحاد آلمان و عثمانی بود که در نتیجه این اتحاد خاورمیانه به دست آلمان ها می افتاد و جنگ ۱۹۱۴ احتراز ناپذیر به نظر می رسید . امپراتوری روسیه که از این دست اندازی نگران به نظر می رسید . برای تجدید حدود ایران با باعالی مشغول مذاکره گردید. و در سال ۱۳۳۰ که جنگ جهانی اول در پیش بود و دولت روسیه برای استحکام قفقازیه در برابر نقشه های آلمان و عثمانی راضی به تعیین خطوط مرزی گردید . لذا به اصرار دولت های واسطه دولتین ایران و عثمانی نمایندگان خود را مشخص کردند. آقای نصر الله خلعتیری اعتلالملک که آن وقت در وزارت امور خارجه ایران مدیر اداره عثمانی بودند در ذیحجه ۱۳۲۹ به نمایندگی دولت ایران تعیین شده و به اسلامبول رفتند و در مدت نه ماه به دستور اجانب با نمایندگان عثمانی به تبانی و بحث پرداختند . اما نتیجه ای حاصل نشد. همین که دو دولت روسیه و انگلستان که به عنوان دولت های واسطه بودند از نتیجه مذاکرات نا امید شدند در بیستم رجب ۱۳۳۰ در لندن ، سفارت روس و وزارت خارجه انگلیس به سفیر عثمانی یادداشتی داده و تقاضا کردند که به فوریت قشون عثمانی ولایات و نواحی ایران را که اشغال کرده است ، تخلیه نماید و خطوط مرزی با ایران را هر چه زودتر معین کرده و از طفره رفتن بپرهیزد و در ۱۳ شوال ۱۳۳۰ سفارتین روس و انگلیس در تعقیب یادداشت

بیستم رجب که در لندن داده بودند، شرحی به باعالی نوشته و بهموجب اسنادی که به مدت هفتاد سال گرد آمده خطوط سرحدی ایران را مطابق استاتوکو تعیین کرده و تقاضای پایان دادن به اختلافات را نمودند. در ذیقعده ۱۳۳۰ تحت فشار پطرزبورغ عثمانی ها ایران را تخلیه کردند ولی برای تعیین خط سرحدی دفع الوقت می کردند و بالاخره پس از نه ماه که از تاریخ یادداشت لندن می گذشت سعید حلیم پاشا وزیر امور خارجه امپراتوری عثمانی در نهم ربیع الثانی ۱۳۳۱ به مسیو دوگیرس سفیر کبیر روس در اسلامبول نوشت که با تعیین خطوط سرحدی به این شرط موافقت می نمایند که طرف ذهاب زمین های نفت خیز ایران به آن ها واگذار بشود و به استثنای قصر شیرین آن هم به خاطر قراردادی که دولت روس با دولت آلمان دارد و در مورد راه آهنی است که از آذربایجان به ذهاب می کشند و قصر شیرین آخرین ایستگاه آن است، بقیه سرزمین های شمال و جنوب باید به دولت عثمانی داده شود.

در این زمینه سفارت روس در جواب مسائل عنوان شده به باب عالی می نویسد: در مساله ذهاب مضمون مراسله باب عالی را به اطلاع پطرزبورغ رسانیدم هر جوابی که رسید ابلاغ خواهد شد. ولی به عقیده سفارت اعلیحضرت اپراتور روس تقاضای باب عالی برای صلح و آسایش آینده سرحدات غیر مکفی است و اگر نواحی شمال و جنوب ذهاب به عثمانی واگذار گردد. قصر شیرین از خاک ایران جدا خواهد ماند و اگر تنگ گرا به دست عثمانی بیفتد برای رفتن از قصر شیرین به ایران باید از خاک عثمانی عبور کرد علاوه بر آن نواحی مزبور که مابین رود الوند و مندلیج واقع می باشند مسکن ایلات سنجابی و کلهر است که همه آن ها شیعه هستند. دیگر آن که برای دولت ایران مشکل است زمین های نفت خیز چیا سرخ را به یک کمپانی انگلیسی امتیاز داده سالیانه منافع بسیار عاید خزانه ایران می شود به دولت عثمانی واگذار نماید و در ۱۳ جمادی الاول نیز سفارت روس طی نامه ای دیگر به باعالی می نویسد: در تعقیب یادداشت ۱۹ ربیع الثانی نظریات دولت متبوعم را راجع به سرحدات ذهاب و نواحی شمالی و جنوبی آن به اطلاع می رسانم راجع به زمین های نفت خیز چیا سرخ دولت روس در نزد دولت ایران وساطت خواهد کرد که آن ناحیه را به دولت عثمانی واگذار کنند و به شرطی که حقوق و امتیازات مربوط به انگلیس در آن جا محفوظ بماند. به موجب امر پطرزبورغ اصولی که تحدید حدود از آن قرار خواهد بود ذیلا به اطلاع می رسد ۱- مفاد ماده سوم معاهده ارزنه الروم راجع به حفظ استاتوکو همه جا منظور خواهد شد مگر در ذهاب ۲- راجع به خط سرحدی سیروان و مندلیج بطوری که با محمود شوکت پاشا مذاکره شده نظریات عثمانی قبول خواهد شد یعنی نفت میدان که در طرف راست آن نفت واقع است به دولت عثمانی واگذار خواهد گردید.

در همان زمان دستگاه دیپلماسی ایران نیز فعال بوده و طی نامه های که اداره گمرکات در ۱۴ ژوئیه به وزارت مالیه ایران نوشته ضمن اطلاع داشتن از کمیسیون چهارجانبه جهت تعیین مرز ایران و ترکیه و چگونگی قار گرفتن روستای چیا سرخ در تقسیم بندی جدید می آورد «به موجب اطلاعات واصله کمیسیون سرحد عثمانی و ایران مقرر داشته است که قریه سیاه سرخ در آتیه ضمیمه خاک عثمانی خواهد بود البته بر آن وزارت جلیله پوشیده نیست که کمپانی نفت انگلیس و ایران امتیاز نامه از دولت ایران راجع بع استشفاع چشمه نفت خیز قریه مزبوره در دست دارد و سفارت فخمیه انگلیس اخیرا اظهار داشته است در صورتی هم

که چشمه منفرد جزء خاک عثمانی بشود معذالک این نقطه مرکز اعمال تجارتي و داد و ستد کمپانی خواهد بود. در خاتمه یادداشت خود خاطر نشان می کند که با وجود تغییر سرحد کمپانی کما فی السابق از حقوق صادره و وارده معاف خواهد بود. این نظریه مطابق هیچیک از فصول امتیاز نامه نیست، زیرا امتیاز نامه مزبور فقط از آزادی خروج مواد استخراجیه و معافیت ورود آلات و ادوات لازمه که مورد احتیاج و استعمال کمپانی است گفتگو می نماید. حال به این ترتیب از حضور مبارک مستدعی است در مساله فوق امعان نظر فرموده و اداره گمرکات را از تصمیم قطعی هیئت محترم وزراء مستحضر فرمایند تا این اداره نیز از عهده جواب سفارت فخمیه انگلیس برآید زیاده است جسارت نمی ورزد.

این سند به خوبی به دیپلماسی انگلستان در قبال حمایت از شرکت نفت ایران و انگلیس حتی در صورت جدا شدن منطقه چاه سرخ از ایران را می پردازد و نشان می دهد که انگلیسی ها که در آن زمان در پی خرید سهام شرکت نفت ایران و انگلیس بودند و قرارداد دریاداری با شرکت نفت ایران و انگلیس نیز در آستانه انعقاد بود به چه صورت دولت ترکیه را ملزم می کردند که حتی در صورت اختلافات مرزی ایران و ترکیه نباید به برنامه های شرکت نفت ایران و انگلیس و وفادارانه داری خدشه ای وارد شود. کالاهای وارداتی مورد نیاز شرکت نفت ایران و انگلیس نیز در مناطق ترکیه همانند ایران، می بایست از پرداخت گمرکی معاف می بود. و در این بین نه تنها نشانی از حمایت دولت انگلیس از قلمرو جغرافیایی ایران وجود ندارد، بلکه انگلیس و روسیه همچنان که در ادامه به آن پرداخته می شود در پی سیاست های منطقه ای و جهانی خود بودند و ایران را وجه المصلحه خود قرار داده بودند.

سر جرارد لوئر متخصص نفت طرحی برای درج در پرو تکل سرحدی تهیه کرد و توسط شارژدافر انگلیس به دولت عثمانی داد و پرو تکل سرحدی به این ترتیب در ۱۷ ذی الحجه ۱۳۳۱ در اسلامبول به امضاء رسید : حدود سابق ایران با خاک عراق مطابق معاهده ارزنه الروم و استاتوکو از رود الوند از نقطه کانی بز تقریباً به خط مستقیم به طرف شمال نزدیک نقطه برنجی برود به سیروان می رسد. این خط سرحدی علاماتی است که در سال ۱۲۸۷ هجری قمری که ناصر الدین شاه به عتبات عالیات مشرف می شد، در طول مرز گذارده اند که پس از آن خط دولت عثمانی به شلیک توپ و مراسم پذیرایی مبادرت کند و چنانکه در نقشه ملاحظه می شود دولت های واسطه از قراواخانه اول کوه آق داغ خط سرحدی را به سمت مشرق به قریه (قوره تو) برده اند و از آن جا تا تنگ حمام وسط رودخانه قوره تو را سرحد قرار داده به طرف شمال برده اند و ناحیه ای را که به امضای آقای نصر الله خلعت بری اعطاء الملک نماینده ایران که دول واسطه به رایگان وبه دلخواه خود از ایران جدا کرده اند در حدود ۴۸ فرسخ مربع وسعت دارد و در ارتفاع ۴۸۰۰ متر از سطح دریا کوه آهنگران واقع است. محل چیا سرخ مرکز نفت در کنار رودی قرار دارد که به کردی (چم چیا سرخ) می گویند. چهار کیلومتر به طرف شیب رودخانه روستای کان شیر است که هیجده کیلومتر با قصر شیرین فاصله دارد و خط سرحدی ایران و عثمانی مطابق معاهده ارزنه الروم یک سلسله کوه کوتاهی است، معروف به آق داغ که تا چیا سرخ ۲۴ کیلومتر فاصله دارد و سر حد حقیقی ایران و عراق آن جا بوده است. نکته جالب اینجاست که معدن نفت چیا سرخ را انگلیسی ها کشف نکردند بلکه هزاران سال به این

طرف از آن محل ایرانی ها نفت استخراج می کردند. مسیو دمرگان فرانسوی در سال ۱۳۰۷ ه.ق ده سال پیش از امتیاز نفت داری در سفرنامه خود می نویسد «در چیا سرخ چاهی است که هفت متر عمق دارد، دانه آن شش متر و انتهای عمق آن سه متر و نیم است که با سه نردبان هفت متری پایین می روند و نفت بیرون می آورند و به قصر شیرین از قرار یک من یک تومان می فروشند.»

اما جدا شدن چاه سرخ از ایران بر طبق عهدنامه منعقد شده در مکیسیون چهار جانبه، برای گمرکات ایران نیز مشکلاتی را ایجاد کرد. از جمله وزارت مالیه در نامه به هیات وزراء در تاریخ ۳۰ برج اسد ۱۳۳۲ ضمن مطلع کردن هیات وزراء از این که روستای چیا سرخ جزو خاک عثمانی شده است عنوان می کند که راجع به قریه سیاه سرخ واقع در قصر شیرین و چشمه نفت آن جا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی قرار داده اند ضمیمه خاک عثمانی بشود و امتیاز چشمه های نفت آن جا سابقا به کمپانی انگلیس و ایران داده شده است و از سفارت انگلیس در این خصوص یادداشتی به اداره گمرکات فرستاده شده است که ملاحظه و جواب قطعی سفارت را معلوم فرمایند اینک سواد یادداشت مزبوره به ضمیمه سواد مراسله گمرک لفا تقدیم می شود تا هر طور مقرر فرمایند به اداره گمرک اعلام گردد.

در این مکتوب به خوبی نقش سفارت انگلیس در اداره گمرکات ایران در مورد مناطق مورد اختلاف ایران و ترکیه نشان داده می شود و مشخص می سازد که سفارت انگلیس در ضمن حمایت از شرکت نفت ایران و انگلیس به تمامی موارد و مشکلاتی که ممکن بود مانع گسترش شرکت نفت ایران و انگلیس گردد، حساسیت نشان داده و در جهت رفع این موانع تلاش می نمود. اما هیات وزراء به دلایل مختلف به وزارت مالیه در مورد درخواست سفارت انگلیس در مورد گمرکات جواب نمی داد و نامه های ارسالی از وزارت مالیه به هیات وزراء و پی گیری این وزارت خانه به خوبی این موضوع را نشان می دهد. از جمله در نامه مبوب به تاریخ ۶ محرم ۱۳۳۲ از وزارت مالیه به هیات وزراء آمده است «راجع به قریه سیاه سرخ واقعه در قصر شیرین و چشمه نفت آنجا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی قرارداده اند ضمیمه خاک عثمانی بشود در تاریخ ۳۰ برج اسد نمره ۳۱۰۹ برحسب مشروحه اداره گمرک که متضمن سواد یادداشت سفارت انگلیس بود از وزارت مالیه به آن مقام منبع شرحی عرض شده و تا به حال به زیارت جواب نایل گردید چون مجددا اداره گمرک مطالبه جواب و تعیین تکلیف را خواسته اند این است. مخصوصا تمنی می شود که زودتر تصمیم هیات وزراء را در این مسئله مرقوم فرمایند که با اداره مزبور اعلام گردد.

از دیگر موارد مهم در مورد مسایل مرزی و نفت اثراتی بود که شرکت نفت ایران و انگلیس می توانست در تخریب منابع آبی و محیط زیست مناطق نفت خیز داشته باشد و چون شط العرب و اروند رود مرز مشترک ایران و عثمانی بوده است. لذا مسایلی چون آلوده شدن آب شط العرب به نفت می توانست مورد اعراض دولت دولت عثمانی قرار گیرد و در ایت زمینه گزارشی در ۲۲ مه ۱۹۱۳ برابر با ۱۵ جوزاء ۱۳۳۱ به وزارت فواید عامه رسید که تا حدودی نشان دهنده همین مسایل است. در این گزارش چنین آمده است «تلغرافی از وزارت خارجه به سفارت رسیده بود این است که سواد آن را با جوابی که داده است تقدیم می دارد ترجمه کاغذ کمپانی نفت را که در جواب وزارت خارجه انگلیس نوشته ملاحظه می فرمایید از وزارت خارجه انگلیس

هنوز به سفارت کبری جواب داده نشده منتظرند که از محمره خبر برسد آنوقت جواب بدهند رییس کمپانی اظهار می کرد که راضی نخواهند شد که دولت عثمانی کمیسیون بفرستد و جواب سفارت را در این جا خودشان می دهند و تعجب می کردند از این که گفته شود نفت در عبادان آب شط العرب را مخلوط به نفت کرده مگر اینکه بگویند کمپانی سر لوله نفت را منتقل به شط العرب کرده و تمام نفتی را که از مسجد سلیمان به عبادان می رسد توی شط می رود و الا ممکن نیست در حمل اینقدر نفت روی آب ریخته شود که آب شط را که مثل دریایی است ضایع کند.

به دنبال این مشکلات و آلوده شدن آب شط العرب به نفت، سفیر عثمانی در لندن به کمیسر شرکت نفت ایران وانگلیس موضوع را خبر داده و سفیر کبیر عثمانی در لندن هم با وزارت خارجه انگلیس این موضوع را مطرح کرد و از وزارت خارجه انگلیس به شرکت نفت ایران و انگلیس نوشته شد که فرستادن کمیسیون به شط العرب لازم نیست و عملیات شرکت نفت در آبادان موجب این نخواهد شد که آب شط العرب به نفت آلوده گردد و وزارت خارجه انگلیس نیز به کنسول خود در خرمشهر دستور داد تا تحقیقات لازمه در این زمینه به عمل آورند و جواب آن به لندن فرستاده شود تا به سفارت عثمانی جواب مذکور داده شود. همانطور که در این نامه مذکور گردید، مسایلی چون آلوده شدن راه های آبی مشترک بین ایران و عثمانی و به خطر افتادن سلامت حیات مردمان ساکن در کنار این رودهایی که در مجاورت لوله کشی نفت شرکت نفت ایران و انگلیس قرار داشتند، همواره و در هر لحظه ممکن بود اشکالات زیادی در توسعه شرکت نفت در سال های یاد شده به وجود آورد و سفرای عثمانی و ایران در لندن در صورت پیش آمدن چنین حوادثی به دولت انگلیس و دفتر شرکت نفت در لندن و گلاسکو اعتراض می کردند و شرکت نفت نیز می بایست به اعتراض های آن ها در جهت رفع مشکل پاسخ می داد.

از دیگر مسایلی که همواره از ابتدای انعقاد قرارداد داری برای عملیات حفاری نفت جنوب ایجاد مشکل می کرد این بود که گروه حفاری با توجه به قرار داشتن برخی میداین نفتی در مرزهای مشترک مجبور بودند از مرزهای ایران گذشته و به عثمانی وارد شوند و مامرین عثمانی نیز از بابت این کار از حفاران حق العبور می گرفتند و این مهم را می شود در گزارشی از وزارت معادن که به تاریخ ۹ شهر رمضان المبارک ۱۳۱۹ است به خوبی مشاهده کرد. در این گزارش آمده است «...موافق اظهار مقرب الخاقان موسیو رینولدز مهندس باشی معادن نفت جنوبی ایران اعمال تفحص و تجسس مشارالیه در معادن کرمانشاهان در قصر شیرین و سرحد دولتین علیتین ایران و عثمانی واقع است و با این ملاحظه ناچار است که از سرحد عبور و مرور نماید و هر دفعه عبور مشارالیه و اجراء او مامورین تذکره حق العبور مطالبه کنند و موجب اشکال کار او شده محض تسهیل و پیشرفت امور مشارالیه که حسب قرارداد باید از طرف دولت علیه همه قسم همراهی و تسهیل امورات این کمپانی را فراهم نمایند لازم است از طرف جناب مستطاب اجل اکرم امجد عالی قد غن شود حکم کلی به عنوان مباشرین تذکره داده شود که موسیو رینولدز و اجزاء او از ادای حق تذکره بکلی معاف باشند و تا موقعی که برای اعمال آن معدن در آن حدود کار می کنند این حق از آن ها مطالبه نشود متمنی است که حکم مزبور را مقرر فرمایند و نوشته برای مخلص بفرستند که به نزد مسیو

رینولدز بفرستند...»

این گوشه ای از مشکلات می باشد که ممکن بود هر آن گروه حفاری در ابتدای کار به وجود آید و گروه حفاری کار خود را از چاه سرخ در مرزهای مشترک ایران و عثمانی شروع کرده بود، نتواند به نحو شایسته عملیات حفاری را ادامه دهند.

ایلات و عشایری که در مرزهای مشترک ایران و عثمانی زندگی می کردند، همواره میتوانستند یک عامل تهدید برای عملیات گروه حفاری داری و در ادامه شرکت نفت ایران و انگلیس باشند و در برخی از موارد نیز مهندسیین یا کارگران شرکت نفت به عناوین مختلف از مرز ایران گذشته و به عثمانی وارد می شدند و با کمک های همین روسای قبایل بی نظمی هایی را در خاک عثمانی به وجود می آوردند که مورد اعتراض دولت عثمانی قرار می گرفت و دولت عثمانی نیز این موضوع را با دولت ایران در میان می گذاشت و خواستار این بود که نگذارند کارگران شرکت نفت جنوب ایران به کمک ایلات وارد خاک ایران شوند. از جمله این موارد نامه ای است که از سفارت دولت عثمانی در تهران در ۱۹ ذی الحجه ۱۳۲۰ ه.ق. به دولت ایران نوشته شده که در این نامه چنین آمده است «... از قراریکه بابعالی بر طبق تلگرافخانه های ولایت جلیله بغداد و مشیریت اردوی ششم همایونی سفارت کبری اشعار کرده می نویسد (سوارهای منسوب به شیرخان رئیس عشیرت سنجابی به معیت یک نفر انگلیسی که در معدن نفت قصر می باشد در آمده و همان سنجابی ها آن جا را محل قشلاق خودشان قرار داده اند به مسافت سه ساعتی داخل حدود تجاوز نموده و بقراولخانه کانی بز که پنج ساعت مسافت دارد و در قطار نام تپه رفته از سنگ در بالای تپه مزبور رکز علامتی کرده و موقومین در حال عودت به خاک ایران نموده مامرین عثمانی همین که این حالت رکز علامتی را دیده رفته علامت مزبور را معدوم کرده اند و معلوم نگردیده که سوارهای مزبور با یک نفر انگلیس بداخل حدود خاقانی در آمد و رکز علامت مزبور را کرده اند چه مقصود داشته اند ولی حرکات سوارهای مزبور موجب سوء تاثیر اداره موقعیه و و عثمانیه شده و از رفتن آن متبصرانه در حدود گردش می نمایند) لهذا دوستدار موافقت اشعار تابعان ار آن خان جلالتماب خواهشمند است حکو موکد سریع شرف صدور یابد که مرتکبین را از این رفتار ناهنجار که جالب نظر دقت است ممنوع فرمایند و به تنبیه و تادیب آن ها بپردازند و تدبیری اتخاذ فرمایند که بعدها سوارهای مزبور نتوانند تحرکاتی که منافی مناسبات حسنه بین الدولتین است بپردازند و از نتیجه اقدامات دوستدار را مستحضر فرمایند تا باب عالی را قرین اطلاع دارند همواره احترامات فایقه را تجدید می نمایم...»

اما والی کرمانشاه نیز در ۲۸ محرم ۱۳۲۱ طیق فرمانی که از سوی دولت مرکزی ایران در مورد تحقیق درباره نامه سفارت دولت عثمانی از او خواسته شده، به نامه دولت مرکزی ایران این چنین جواب می دهد. «سواد کاغذ سفارت عثمانی را که ارسال فرموده بودند دیدم از قراری که تحقیقات لازمه به عمل آمد معلوم شد در دو سه ماه قبل از باش شهیندری کرمانشاهان نیز مراسله رسمی به همان تفصیل بر طبق تلگراف ولایت و مشیریت به حضرت اجل علاءالدوله دام اقباله العالی اظهار حضرت معزی الیه تحقیقات محلیه به عمل آورد و معلوم گردیده است که یک نفر از اجزاء معدن نفت برای کاری که داشته به مندلیج رفته و

در مراجعت از میان مراتع عشیره سنجابی عبور کرده یک نفر سوار سنجابی به همراهی او به قصر آمده و در هیچ جا نصب علامتی نکرده و این مساله حقیقتی نداشته لهذا همین بباش شهبندری جواب داده اند و احتملاست که به وزارت جلیله خارجه هم اطلاع داده باشند بالجمله رکز علامت در تپه قطار و اراضی کانی بز نشده و همانطور که خود حضرت مستطابعالی مرقوم فرموده اند اراضی کانی بز از خاک مقدسه دولت علیه ایران و محل اختلاف نیست علی تحقیق کانی از اراضی متمه دولت علیه ایران و مراتع ایلات و عشایر است و در این مورد ابا نصب علامت نشده و لکن چون خاک مقدسه است ایلات هر نوع تصرفی که بخواهند مینمایند.»

همانطور که از نامه فوق بر می آید اختلافات مرزی و نامشخص بودن وضعیت مناطق مرزی از مشکلاتی بوده است که همواره می توانست در عملیات گروه حفاری داری وقفه ایجاد کند و مشکلات سرزمینی و بیلاق و قشلاق عشایر نیز بر این اختلافات می افزوده است و نقش ایلات و عشایر در مرزهای ایران و عثمانی و ایجاد اختلاف بین ایران و عثمانی فقط متعلق به ابتدای سده بیستم نبوده است بلکه ریشه تاریخی دارد. ولی در عصر کشف نفت مباحث بیشتری از آن ها در اسناد وجود دارد.

چشمه های مشترک نفت در مرزهای ایران و عثمانی از دیگر مسایل مهم و موارد اختلاف بین طرفین بوده است و علاوه بر شرکت نفت ایران وانگلیس که در ایران و عثمانی در پی گرفتن امتیاز نفت بوده است افراد دیگری نیز در پی این بودند که امتیاز نفت را از دولت عثمانی در مناطق نفتی مشترک اخذ کنند و در نامه ای که از وزارت خارجه ایران در تاریخ ۲۲ رجب ۱۳۳۹ به وزارت فواید عامه نوشته شده است، ایت موضوع به خوبی تشریح شده است و در این نامه آمده است «کارپرداز بغداد کتبا و تلگرافا اظهار داشته است در راس حدود ایوان و مندلیج عثمانی چشمه های نفت مشترک هست به این طور که چشمه های مشرق و شمال که ۳۵ چشمه است مال ایران است و چشمه های مغرب و جنوب مال عثمانی است عبد اللطیف نام مشغول گرفتن امتیاز آن از باب عالی است ایالت بغداد شش نفر مهندس فرستاده است سرحد مندلیج در ایران که چشمه ها را معاینه نمایند یقین است طوری اقدام خواهند کرد که چشمه نفت ایران را هم ببرند (وزارت امور خارجه مراتب را به وزارت جلیله داخله اشعار نموده است که سریرا بحکومتی کرمانشاهان و سزدار مظفر ایلخانی کلهر امر بدهد که مامورین عثمانی را از مداخله و عملیات چشمه های نفت ایران... عمل خواهند فرمود»

وزارت امور خارجه همچنین این موضوع را وزارت داخله در میان می گذارد و اقدام لازم را در جهت جلوگیری از ورود مامورین عثمانی و مداخله آن ها در چشمه های نفت ایران خواستار می گردد و در این یادداشتی که به تاریخ ۲۲ رجب ۱۳۳۹ از اداره عثمانی وزارت امور خارجه به وزارت داخله نوشته شده آمده است «سابقا از چشمه های نفت ایوان ایران مفاد تلگراف کارپردازی اول بغداد را به استحضار خاطر محترم آن وزارت جلیله رسانیده بود و حالا هم یک فقره راپرت کتبی کارپردازی به وزارت خارجه رسیده است که مضمون آن را عینا درج می نماید (تلگرافا عرض کرده ام در راس حدود ایوان ایران و مندلیج عثمانی چشمه های نفت مشترک هست باینطور که چشمه های نفت مشرق و شمال که ۳۵ چشمه هست مال ایران است

و چشمه های نفت مغرب و جنوب مال عثمانی است عبد اللطیف نام مشغول گرفتن امتیاز آن از بابعالی است ایالت بغداد ششمنفر مهندس فرستاده است بسرحد مندلیج ایوان که چشمه ها را معاینه نماید یقین است طوری اقدام خواهند کرد که چشمه های نفت ایران را هم ببرند (اهمیت این امر در نزد آن وزارت جلیله پوشیده نیست و اگر فی الجمله غفلتی از طرف مامورین سرحدیه کرمانشاه بشود ضرر بزرگی بدولت ایران عائد خواهد شد و لازم است در تکمیل اوامیکه سابقا بعهدہ حکومت کرمانشاهان صادر فرموده اند تلگراف فوری به حکومت محلیه و سردار مظفر مخبره فرمایند که مامورین عثمانی را از مداخله و عملیات در چشمه های نفت ایران ممانعت نمایند و اگر غفلت و مسامحه بشود اقدامات و تشیبات بی نتیجه و ثمر خواهد بود مراتب را به وزارت فوائد عامه هم اخطار نموده است که اقدامی که لازم است بفرمایند »

این سند به خوبی نشان می دهد که دیپلماسی ایران در قبال شرکت نفت ایران وانگلیس یک دیپلماسی کاملا فعال بوده است و مناطق مرزی و چشمه های نفتی همواره مورد توجه دو دولت ایران و عثمانی بوده است و حساسیت ویژه ای نسبت به آن وجود داشته است و دولت ایران و دیپلماسی این کشور همواره از ورود مامورین عثمانی به چشمه های مناطق نفتی جلوگیری می کرد و اداره عثمانی وزارت امور خارجه طی نامه ای به کارپرداز ایران در بغداد که نقش فعالی در رساندن اخبار مربوط به چشمه های نفتی مشترک به وزارت امور خارجه داشته است در مورخه ۲۲ رجب ۱۳۲۹ می نویسد « لایحه نمره ۱۶۶ جنابعالی در خصوص چشمه های نفت ایران ملاحظه شد همانوقت که تلگراف جنابعالی رسید به وزارت داخله اظهار و بحکومت کرمانشاهان امر داده شد که مامورین عثمانی را از عملیات در چشمه های نفت ایران مانع شوند. حالا مجددا شرح لایحه فوق را بوزارت معزی الیها و وزارت فوائد عامه اعلام نمود که بالمسارعه اقدامات لازمه بفرمایند البته سفارت کبری اسلامبول را هم از این مسئله مسبوق نموده اید امید است با مراقبت مامورین سرحدی کرمانشاهان مشکلاتی تولید نشود »

در این مکتوب می شود به خوبی به نقش کارپردازی بغداد و مطلع کردن وزارت امور خارجه از اقدامات صورت گرفته در مورد اختلافات ارضی بین ایران و عثمانی به خوبی پی برد و به نقش کارپردازان در دیپلماسی ایران در مورد مساله نفت اشاره کرد که این کارپردازان با توجه به موقعیتی که در کشورهای مختلف داشتند، ریز ترین و دقیق ترین اخبار را به وزارت خارجه مخابره می کردند تا دستگاه دیپلماسی ایران در جریان امور مختلف مربوط به نفت قرار گیرد.

از جمله این گزارشات ارسال شده از کارپردازی اول بغداد در تاریخ ۱۴ جمادی الاولی ۱۳۳۰ گزارشی به این عنوان است « والی بغداد دو سه روز قبل بامر اسلامبول بطرف یعقوبیه و شهربان حرکت کرده و از آن جا بطرف حدود مندلیج و بدره و باغسایبی خواهد رفت اینطور مذکور می شود که برای کشف چشمه های نفت در خاک هست خواهد رفت قصبه سومار که ملک طلق ایران و در چهار فرسخی مندلیج واقع و جزو خاک ایران است. البته بعرض حضور مبارک رسیده هشت سالا قبل عثمانی ها شبانه عسکر و سواره عشایر جمع کرده هجوم برعیت و ملک سومار نمودند زراعات آنجا را آتش زده و ما حصل رعایای آنجا را غارت کرده و مدعی شدند که سومار از اراضی متنازع فیه است و کومه سنگی که حد فاصل مابین حدود طرفین

است خراب وبا زمین مساوی کردند و در همان موقع تفصیل آن بوزارت جلیله خارجه و سفارت سنیه عرض شده و بجایی منتهی نشد و به همان حال ماند از سفارت هم کاری نکردند عجلانته رفتن والی بغداد بانحدود و حدود بدره دور نیست برای همین تشبثات باشد شاید برای آنکه یک نوع تصرفی شده باشد بسومار هم برود در هر حال فدوی رفتن بغداد را به آن صفحات بتوسط مامور کارپردازی مندلی بجناب امیر جنگ والی پشتکوه اطلاع داده که مراقب حدود خود باشد تا چه نتیجه دهد و شنیده شد برای همراهی خود در این سفر محمود پاشا رئیس عشایر جاف عثمانی و مصطفی پاشای باجلان که سال هاست در خانقین ساکن است احضار کرده محمود پاشا معذرت خواسته و نیامده است والی مصطفی پاشا اطاعت کرده رفته است محض استحضار خاطر مبارک جسارت بعرض نمود»

نکته جالب در مورد تعیین مرزها این بود که اگرچه طبق کمیسیون چهارجانبه بسیاری از عشایر و قبایل مناطق نفت خیز از خاک ایران جدا می شدند، اما مردم آن می بایست از تصمیمات دولت ایران تبعیت کنند و این مهم را می شود در گزارشی که مربوط به وزارت امور خارجه ایران است و تاریخ آن جمادی الثانی ۱۳۳۲ می باشد به خوبی مشاهده کرد. در این گزارش آمده است «عباسقلیخان نواب امروز از طرف وزیر مختار انگلیس اظهار می داشت که چون قسمتی از مراتع قشقایی عشایر کرمانشاهان بدولت عثمانی ترک خواهد شد لازم است بروسای عشایر سنجابی و باجلان و شرف باغی دستور اعمال فوری داده شود که اگر چه اراضی آن ها بدولت عثمانی تعیین می گردد ولی در رفتار خودشان مشمول دولت ایران خواهند بود و در این تغییر در تعهداتی که نسبت به کمپانی نفت دارند تغییر پیدا نخواهد شد مامرین روس و انگلیس سعی می کنند از دولت خود بخواهند که حقوق مرتع زراعت آن ها را در اراضی که به عثمانی ها واگذار می شود منظور کنند اگر سوء رفتار از آن ها ناشی و یا خللی به مصالح کمپانی نفت وارد شود عثمانی عذر خوبی خواهد داشت که آن ها را از حقوق خودشان محروم دارد و همینطور به نایب الحکومه قصر باید دستور العمل داده شود مطابق اظهارات نواب تلگرافی هم از آقای اعتلاءالملک بوزارت امور خارجه رسیده که مراتع قشلاقی سنجابیها بدولت عثمانی واگذار خواهد شد سنجابی ها این نکته را درک کرده حسیات خوب نشان نمی دهند بایالت جلیله غرب هم این مسئله خاطر نشان و تلگراف شده بود که سنجابی ها را از هرگونه رفتار خلاف منع و موعظه نمایند حالا در موضوع اظهار وزیر مختار انگلیس هر طور که رای مبارک مقتضی است امر فرمایید از همان قرار اقدام شود.»

این سند به خوبی معضلی را که تعیین مرزها برای عشایر و قبایل در مناطق نفت خیز در مرزهای ایران و عثمانی به وجود می آورد، اشاره دارد و نشان می دهد که قبایل کوچ رو به خاطر مسایل بیلاق و قشلاق به خاطر مناطق نفتی و پیامدهای استخراج نفت در آن زمین ها با چه مشکلاتی مواجه می شدند و در صورت از دست دادن مناطق بیلاقی و قشلاقی خود ممکن بود شغل خود را از دست بدهند و در این بین مراتع قشلاقی سنجابی ها به دولت عثمانی واگذار می گردید و از طرف دیگر نیز سنجابی ها تحت فشار بودند که نسبت به این تصمیم هیچ گونه اعتراضی انجام ندهند.

پس از مشخص شدن مرزهای طرفین تا مدتها بعد هنوز نقشه ای که کمیسیون چهار جانبه برای حدود

مرزها مشخص کرده بودند به ایالت کرمانشاه نرسید تا حاکم آن جا بتواند بر طبق آن محل دقیق مرزها را تشخیص دهد.

از طرف دیگر وزارت فواید عامه در تاریخ ۱۳ برج اسد ۱۳۳۲ از وزارت امور خارجه می خواهد تا راجع به اراضی نزدیک قصر شیرین و نیز نقشه و توضیحات لازم به وزارت فواید عامه فرستاده شود تا حدود اراضی بر طبق کمیسیون جدید رسماً مشخص گردد و راجع به معادن نفت مشترک وزارت فواید عامه بتواند اطلاعات لازم را به کمیسر دولت ایران در شرکت نفت ایران و انگلیس بدهد.

بالاخره کمیسر تجدید حدود دولت ایران در ۳ رمضان ۱۳۳۲ به وزارت خارجه ایران مذاکرات کمیسیون چهارجانبه را ارسال می کند و از وزارت امور خارجه می خواهد که صورت این مذاکرات را به سفارت های دولت ایران در اسلامبول، پترزبورگ و لندن بفرستد تا این سفارت خانه ها نیز از تصمیمات اخذ شده در مورد خطوط مرزی ایران مطلع گردند.

اما انگلیسی ها در کمیسیون تجدید حدود دولت ایران چه پیش از موافقتنامه چهار جانبه و چه بعد از آن دخالت زیادی داشتند و به خاطر معادن چاه سرخ دست به هر اقدامی می زدند. این مهم را می شود در گزارشی که کمیسیون تجدید حدود ایران در ۲۳ رجب ۱۳۳۲ به وزارت امور خارجه ایران فرستاد، مشاهده کرد. در این گزارش این گونه آمده است « آنچه استنباط می شود عثمانی ها حاضرند استاتوکوی قدیم ذهاب را به ایران واگذار نمایند مشروط باینکه آب سومار به آنها داده شود ولی از انگلیس ها ملاحظه دارند که در خصوص معادن نفت چقا سرخ اشکال تراشی کنند به تقریبی اگر صلاح بدانند این مسئله با انگلیسی ها وارد مذاکه شده آن ها را حاضر برای قبول این معاوضه فرمایند اگر انگلیس ها مضایقه نداشته باشند گمان میکنم عثمانی حاضر بر این معاوضه می شوند صرفه اصلاح دولت هم اقتضای این معاوضه را دارد . امر امر مبارک

منابع:

- آرشیو اسناد ملی ایران، سند شماره ۳-۴۸۲۹-۲۴۰۰۰۴۸۲۹.
- آرشیو اسناد ملی ایران، سند شماره ۵-۴۸۲۹-۲۴۰۰۰۴۸۲۹.
- آرشیو اسناد ملی ایران، سند شماره ۳۸۹-۲۴۰۰۰۵۷۳۸.
- آرشیو اسناد ملی ایران، سند شماره ۴۹۵-۲۴۰۰۰۵۷۳۸.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۱۷-۴-۲۳-۱۳۱۹ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۲-۱۳-۱۸-۱۳۳۱ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۵-۱۳-۱۸-۱۳۳۱ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۲-۷۹-۱۱-۱۳۲۹ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۳-۷۹-۱۱-۱۳۲۹ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۵-۷۹-۱۱-۱۳۲۹ ق.

- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۶-۷۹-۱۱-۱۳۳۹ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۱-۲۰-۴۳-۱۳۳۰ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۱-۱۳۵-۳۸-۱۳۳۲ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۱-۳۷۷-۳۸-۱۳۳۲ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۱-۳۷۸-۳۸-۱۳۳۲ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۱-۴۶۴-۳۸-۱۳۳۲ ق.
- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه ایران، سند شماره ۱-۵۵۲-۳۸-۱۳۳۲ ق.

سند شماره ۱

Ministre de mines

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت معادن

۹ شهریور المبارک ۱۳۱۹

فدایت شوم موافق اظهار مقرب الخاقان موسیو رینولدز مهندس باشی معادن نفت جنوبی ایران اعمال تفحص و تجسس مشارالیه در معادن کرمانشاهان در قصر شیرین و سرحد دولتین علیتین ایران و عثمانی واقع است و با این ملاحظه ناچار است که از سرحد عبور و مرور نماید و در هر دفعه عبور مشارالیه و اجراء او مامورین تذکره حق العبور مطالبه می کنند و موجب اشکال کار او شده است محض تسهیل و پیشرفت امور مشارالیه که حسب قرارداد باید از طرف دولت علیه همه قسم همراهی و تسهیل امورات این کمپانی را فراهم نمایند لازم است که از طرف جناب مستطاب اجل اکرم امجد عالی قدغن شود حکم کلی به عنوان مباشرین تذکره داده شود که موسیو رینولدز مهندس باشی و اجزاء او از ادای حق تذکره بکلی معاف باشند و تا موقعی که برای اعمال آن معدن در انحدود کار میکنند این حق از آن ها مطالبه نشود. متکمنی است حکم مزبور را مقرر فرمایند نوشته برای مخلص بفرستید که برای نزد موسیو رینولدز بفرستند. زیاده عرض ندارد.

۱۷-۴-۲۳-۱۳۱۹ ق

سند شماره ۲

سفارت کبری

دولت علیه عثمانیه

نومره ۲۱ عمومی ۶ خصوصی

۱۹ ذی الحجه ۱۳۲۰

جناب جلالت و سالتما با کفایت و کفالت نصابا فخامت و مناعت انتسابا دوستان استظهرا مشفقا معظما

شهنشاه

از قراریکه باعالی بر طبق تلگرافخانهای ولات جلیله بغداد و مشیریت اردوی ششم همایونی بسفارتکبری اشعار شده مینویسد (سوارهای منسوب بشیرخان رئیس عشیرت سنجابی بمعیت یکنفر انگلیسی که در معدن نفت قصر مییاشد در آمده و همان سنجابی ها در زمستان آنجا را محل قشلاق خودشان قرارداده اند بمسافت سه ساعتی داخل حدود تجاوز نموده و بقراولخانه کانی بز که پنج ساعت مسافت دارد در قطار نام تپه رفته از سنگ در بالای تپه مزبور رکز علامتی کرده و موقومین در حال عودت به خاکایران نموده مامرین عثمانی همین که این حالت رکز علامتی را دیده رفته علامت مزبور را معدوم کرده اند و معلوم نگردیده که سوارهای مزبور با یک نفر انگلیس بداخل حدود خاقانی در آمد و رکز علامت مزبور را کرده اند چه مقصود داشته اند ولی حرکات سوارهای مزبور موجب سوء تاثیر اداره موقعیه و عثمانیه شده و از رفتن آن متبصرانه در حدود گردش می نمایند) لهدذا دوستدار موافقت اشعار تابعان ار آن خان جاللماب خواهشمند است حکو موکد سریع شرف صدور یابد که مرتکبین را از این رفتار ناهنجار که جالب نظر دقت است ممنوع فرمایند و به تنبیه و تادیب آن ها بپردازند و تدبیری اتخاذ فرمایند که بعد ها سوارهای مزبور نتوانند تحرکاتی که منافی مناسبات حسنه بین الدولتین است بپردازند و از نتیجه اقدامات دوستدار را مستحضر فرمایند تا باب عالی را قرین اطلاع دارند همواره احترامات فایقه را تجدید می نماید...

مهر: ناخوانا

۲-۱۳-۱۸-۱۳۲۱ق

سند شماره ۳

جناب سعادت‌مابا لایحه شریف نمره ۱۱۵ خصوصی مورخه دهم ذیقعدہ واصل است اعزاز گردید اینکه بر طبق اشعار وکیل ولایت بغداد اظهار داشته اند که بکنفر انگلیسی از اجزاء معادن نفت قوره تو به اتفاق چند نفر از سوارهای سنجابی که بمحال باغچه و قطار بلف چرا آمده اند نمایشی در داخله خاک دولت علیه عثمانی کرده و در تپه از محل موسوم بقطار نصب علامتی کرده اند و این رفتار را مخالف عهود دولتین دانسته اند و قائم مقام خانقین فرستاده آن علامت را محو کرده و سوار دوروبه قرارداده اند که متبصرانه در آنجا گردش نمایند که تکررتخطی واقع نشود و از دوستدار خواهش کرده بودند که آنها را از تکرر اینگونه رفتار ممنوع داشته و بجاهخای لازمه نیز تلگرافا استفسار نموده جوابی در اینباب بدهم اولاً دوستدار هیچ اطلاعی در اینباب ندارد که شخص انگلیسی که بوده و بماتع سنجابی برای چه مقصود رفته و نصب علامت در تپه های قطار چرا نموده است ثانیاً پس از تحقیقات از جاهای لازم و کشف حقیقت امر البته اگر بر خلاف قاعده رفتاری کرده باشند ممنوع خواهد شد ولیکن این مسئله بر جنابعالی پوشیده نباشد که محل موسوم به کانی بز بر حسب قراردادهای وکلای دول اربعه که تعیین حدود دولتین را نموده اند در تحت قانون استاتوقو و در جزو متصرفات دولت علیه ایران و ایجاد قلعه در آنجا در قرب این زمان خارج از رعایت

آن قانون بوده است پس اگر عشیرت سنجابی بانمحل برای علف چر رفته باشند از روی حقانیت بوده و رسم آنرا نباید تخطی نهاد اما تپه قطار که بعد تردید و گفتگو جزو خاک دولت علیه و مرتع متصرفی قدیمی سنجابی است ظهور سوار سنجابی در آنجا خبر تازه و خلاف قاعده نبوده که از ولایت بغداد باین شدت‌انکار کرده اند پیوسته مشعوفم که بوسیله تجدید عوام و داد نموده باشیم . زیاده زحمت است .

۱۱ شهر ذی القعدة الحرام ۱۳۲۰

۲۱-۸-۱۴-۱۳۲۱ ق

سند شماره ۴

یادداشت سابق سواد لایحه رسمیه باش شهیندر عثمانی را در باب رفتن یکنفر انگلیس از اجزاء نفت بمراتع سنجابی و ادعای آنها که آن محل جزو خاک عثمانی است ایفاد خدمت ذیشوکت داشته ام فردای آنروز جوابی بیاش شهیندری نوشته باطلاع کارگذاری که سواد آنرا محض استحضار خاطر مبارک فرستادم امروز که پست سرحد می رفت شرحی در اینباب برئیس معدن نوشتیم و از پگونگی واقعه اشعار کردم و آنها را متنبه ساختم که هروقت همچو کارها و خیال ها دارند اطلاع بدهند و بی گذار به آب نزنند که تولید اشکالی بشود . برئیس سنجابی و باجلان هم نوشتیم که حقیقت امر را بنویسند بلکه تکرار کنند و بعد از اینهم پی تحصیل اجازه چنین اقدامهای بی رویه ننمایند آنچه به حدس و قیاس می فهمم عثمانی ها می خواهند آن اراضی را که مرتع هزارساله سنجابیها است و همیشه در تصرف دولت علیه بوده باین حرفها تملک کرده باشند مثل این که دوره نظر علی.... و نقطه کانی بز را که در آن خط واقع است و برحسب قرارداد و کلای دول اربعهکه باتفاق مرحوم میرزا جعفرخان مشیرالدوله آمده تجدید حدود دولتین را نموده اند . مانند این مراتع در تحت قاعده استاتوقو باشد . همچنین محال شمیران که در تصرف عثمانی هاست آنها محال شمیرانرا که حق دولت ایران است مضبوط نگاه داشته اند و کم کم این محال را که در تصرف دولت ایران است تصاحب می نمایند و حال اینکه تا آنجا را بدولت علیه واگذار نمایند حق مطالبه این محال را ندارند تا رای عالیله چه اقتضاء فرمایند .

حاشیه سمت راست سند : بان کتابچه تجدید حود میرزا جعفرخان رجوع فرمایید در آنجا صدق عرایض بنده معلوم خواهد شد.

۲۲-۸-۱۴-۱۳۲۱ ق

سند شماره ۵

نشان تاج و شیر و خورشید

ایالت کرمانشاهان

تاریخ ۲۸ محرم الحرام ۱۳۲۱

سواد مراسله سفارت عثمانی را که ارسال فرموده بودند دیدم از قراری که تحقیقات لازمه به عمل آمد معلوم شد در دو سه ماه قبل از باش شهیندری کرمانشاهان نیز مراسله رسمی به همان تفصیل بر طبق تلگراف ولایت و مشیریت به حضرت اجل علاءالدوله دام اقباله العالی اظهار حضرت معزی الیه تحقیقات محلیه به عمل آورد و معلوم گردیده است که یک نفر از اجزاء معدن نفت برای کاری که داشته به مندلیج رفته و در مراجعت از میان مراتع عشیره سنجایی عبور کرده یک نفر سوار سنجایی به همراهی او به قصر آمده و در هیچ جا نصب علامتی نکرده و این مساله حقیقتی نداشته لهذا همین باش شهیندری جواب داده اند و احتملاست که به وزارت جلیله خارجه هم اطلاع داده باشند بالجمله رکز علامت در تپه قطار و اراضی کانی بز نشده و همانطور که خود حضرت مستطابعالی مرقوم فرموده اند اراضی کانی بز از خاک مقدسه دولت علیه ایران و محل اختلاف نیست علی تحقیق کانی از اراضی متمه دولت علیه ایران و مراتع ایلات و عشایر است و در این مورد ابداء نصب علامت نشده ولکن چون خاک مقدسه است ایلات هر نوع تصرفی که بخواهند مینمایند.

۱۳۳۱-۱۸-۱۳-۵ ق

سند شماره ۶

نشان تاج و شیر و خورشید

کارپردازی اول دولت علیه ایران در بغداد

تاریخ ۱۴ شهر جمادی الاولی ۱۳۳۰ نمره ۲۳۲

والی بغداد دو سه روز قبل بامر اسلامبول بطرف یعقوبیه و شهر بان حرکت کرده و از آن جا بطرف حدود مندلیج و بدره و باغسایلی خواهد رفت اینطور مذکور می شود که برای کشف چشمه های نفت در خاک هست خواهد رفت قصبه سومار که ملک طلق ایران و در چهار فرسخی مندلیج واقع و جزو خاک ایران است. البته بعرض حضور مبارک رسیده هشت سال قبل عثمانی ها شبانه عسکر و سواره عشایر جمع کرده هجوم برعیت و ملک سومار نمودند زراعات آنجا را آتش زده و ما حصل رعایای آنجا را غارت کرده و مدعی شدند که سومار از اراضی متنازع فیه است و کومه سنگی که حد فاصل مابین حدود طرفین است خراب و با زمین مساوی کردند و در همان موقع تفصیل آن بوزارت جلیله خارجه و سفارت سنیه عرض شده و بجایی منتهی نشد و به همان حال ماند از سفارت هم کاری نکردند عجلاته رفتن والی بغداد بانحدود و حدود بدره دور نیست برای همین تشبثات باشد شاید برای آنکه یک نوع تصرفی شده باشد بسومار هم برود در هر حال فدوی رفتن بغداد را به آن صفحات بتوسط مامور کارپردازی مندلی بجناب امیر جنگ والی پشتکوه اطلاع داده که مراقب حدود خود باشد تا چه نتیجه دهد و شنیده شد برای همراهی خود در این سفر محمود پاشا رئیس عشایر جاف عثمانی و مصطفی پاشای باجلان که سال هاست در خانقین ساکن است احضار کرده

اختلافات مرزی ایران و ترکیه... / محمد حسن نیا

محمود پاشا معذرت خواسته و نیامده است والی مصطفی پاشا اطاعت کرده رفته است محض استحضار
خاطر مبارک جسارت بعرض نمود.
الامر الاجل الاشرف الاعظم العالی مطاع
امضاء: چاکر محمد علی

۱-۲۰-۴۳-۱۳۳۰ ق

سند شماره ۷

نشان تاج و شیر و خورشید

کارپردازی اول دولت علیه ایران در بغداد

تاریخ ۲۲ جمادی الثانی ۱۳۱۹

نمره ۱۶۶

تلگرافا هم عرض کرده ام در راس حدود ایوان ایران و مندلیج عثمانی چشمه های نفت مشترک هست
(اینطور که چشمهای نفت مشرق و شمال که ۳۵ چشمه است مال ایران است) و چشمه های نفت مغرب
و جنوب مال عثمانی است عبداللطیف نام را مشغول گرفتن آن از باعالی است ایالت بغداد شش نفر نهندس
فرستاده است بسرحد مندلیج و ایوان چشمه ها را معاینه نماید یقین است طوری عثمانی اقدام خواهد کرد
که چشمه های نفت ایران را هم ببرند قابل توجه است . الامر المطاع
حاشیه راست سند: آقای اعتلاءالملک این مساله را بوزارت داخله و معارف و حکومت محلیه صریحا
اطلاع بدهید و نتیجه را بخواهید.

۶-۷۹-۱۱-۱۳۲۹ ق.

سند شماره ۸

وزارت امور خارجه

اداره عثمانی

بتاریخ ۲۲ رجب ۱۳۲۹

نمره عمومی ۱۸۰۲۲

نمره خصوصی ۲۵۹۳

کارتن ۱۱

دوسیه ۷۹

نوع مسوده: وزارت فوائد عامه

کارپرداز بغداد کتبا و تلگرافا اظهار داشته است در راس حدود ایوان و مندلیج عثمانی چشمه های نفت مشترک هست به این طور که چشمه های مشرق و شمال که ۳۵ چشمه است مال ایران است و چشمه های مغرب و جنوب مال عثمانی است عبد اللطیف نام مشغول گرفتن امتیاز آن از باب عالی است ایالت بغداد شش نفر مهندس فرستاده است سرحد مندلیج در ایران که چشمه ها را معاینه نمایند یقین است طوری اقدام خواهند کرد که چشمه نفت ایران را هم ببرند (وزارت امور خارجه مراتب را به وزارت جلیله داخله اشعار نموده است که سریعا بحکومتی کرمانشاهان و سزدار مظفر ایلخانی کلهر امر بدهد که مامورین عثمانی را از مداخله و عملیات چشمه های نفت ایران... عمل خواهند فرمود.

امضاء: ناخوانا

۲-۷۹-۱۱-۱۳۲۹ ق.

سند شماره ۹

وزارت امور خارجه

اداره عثمانی

بتاریخ ۲۲ رجب ۱۳۲۹

نمره عمومی ۱۸۰۲۳

نمره خصوصی ۲۵۹۲

کارتن ۱۱

دوسییه ۷۹

نوع مسوده : وزارت داخله

سابقا از چشمه های نفت ایوان ایران مفاد تلگراف کارپردازی اول بغداد را به استحضار خاطر محترم آن وزارت جلیله رسانیده بود و حالا هم یک فقره راپرت کتبی کارپردازی به وزارت خارجه رسیده است که مضمون آن را عینا درج می نماید (تلگرافا عرض کرده ام در راس حدود ایوان ایران و مندلیج عثمانی چشمه های نفت مشترک هست باینطور که چشمه های مشرق و شمال که ۳۵ چشمه هست مال ایران است و چشمه های نفت مغرب و جنوب مال عثمانی است عبد اللطیف نام مشغول گرفتن امتیاز آن از باعالی است ایالت بغداد شش نفر مهندس فرستاده است بسرحد مندلیج ایوان که چشمه ها را معاینه نماید یقین است طوری اقدام خواهند کرد که چشمه های نفت ایران را هم ببرند) اهمیت این امر در نزد آن وزارت جلیله پوشیده نیست و اگر فی الجمله غفلتی از طرغ مامورین سرحدیه کرمانشاه بشود ضرر بزرگی بدولت ایران عائد خواهد شد و لازم است در تکمیل اوامیکه سابقا بعهدہ حکومت کرمانشاهان صادر فرموده اند تلگراف فوری به حکومت محلیه و سردار مظفر مخابره فرمایند که مامورین عثمانی را از مداخله و عملیات در چشمه

اختلافات مرزی ایران و ترکیه... / محمد حسن نیا

های نفت ایران ممانعت نمایند و اگر غفلت و مسامحه بشود اقدامات و تشبثات بی نتیجه و ثمر خواهد بود مراتب را به وزارت فوائد عامه هم اخطار نموده است که اقدامی که لازم است بفرمایند.

امضاء: ناخوانا

۳-۷۹-۱۱-۱۳۲۹ ق

سند شماره ۱۰

وزارت امور خارجه

اداره عثمانی

بتاریخ ۲۲ رجب ۱۳۲۹

نمره عمومی ۸۱۴۷۹

نمره خصوصی ۲۵۲۱

نوع مسوده: کارپرداز بغداد

لایحه نمره ۱۶۶ جناب عالی در خصوص چشمه های نفت ایران ملاحظه شد همانوقت که تلگراف جناب عالی رسید به وزارت داخله اظهار و بحکومت کرمانشاهان امر داده شد که مامورین عثمانی را از عملیات در چشمه های نفت ایران مانع شوند. حالا مجددا شرح لایحه فوق را بوزارت معزی الیها و وزارت فوائد عامه اعلام نمود که بالمسارعه اقدامات لازمه بفرمایند البته سفارت کبری اسلامبول را هم از این مسئله مسبوق نموده اید امید است با مراقبت مامورین سرحدی کرمانشاهان مشکلاتی تولید نشود.

امضاء: ناخوانا

۵-۷۹-۱۱-۱۳۲۹ ق.

سند شماره ۱۱

وزارت امور خارجه

اداره عثمانی

بتاریخ ۱۴۲ ۱۳۳۱

نمره عمومی ۱۹۹۶۶

نمره خصوصی ۴۲۶۴

کارتن ۴۳

دوسیه ۷۲

نوع مسوده: تلگراف

پاک نویس کننده: حسن ۲۹ صفر ۱۳۳۱

کارگذاری مهم خارجه کرمانشاهان از سفارت عثمانی کتبا اظهار میدارند یکصد سوار و بیست نفر پیاده از عشایر زنگنه دولو چهار گله مواشی عشیرت زرگوش را نهب و تا دره نفت استقامت نموده و به خاک ایران گذشته اند تفصیل این مسئله چیست دره نفت متعلق به ایران است یا عثمانی و آیا فعلا در تصرف عثمانی هاست یا سرحداران ایران و عشیرت زرگوش اگر عجلاته در قزل رباط مسکن دارند چون اصلا از عشایر ایرانند چه وقت به خاک عثمانی مهاجرت کردند از صمصام السلطنه رئیس عشیرت سنجابی و سایر مامورین سرحدی کرمانشاهان درست توضیح خواسته وزارتخارجه را مسبوق نمایند.

امضاء : ناخوانا

۲۷ صفر ۱۳۳۱

۴-۷۲-۴۳-۱۳۳۰ ق

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سند شماره ۱۲

۲۲مه ۱۹۱۳

St james club

.PICCA DILLY . W

ورود ۱۵ برج جوزا ۱۳۳۱

نمره ۸

تلغرافی از وزارتخارجه به سفارت رسیده بود این است که سواد آن را با جوابی که داده است تقدیم می دارد ترجمه کاغذ کمپانی نبط را که در جواب وزارتخارجه انگلیس نوشته ملاحظه می فرمایید از وزارتخارجه انگلیس هنوز به سفارت کبری جواب داده نشده منتظرند که از محرمه خبر برسد آنوقت جواب بدهند رییس

کمپانی اظهار می کرد که راضی نخواهند شد که دولت عثمانی کمیسیون بفرستد و جواب سفارت را در این جا خودشان می دهند و تعجب می کردند از این که گفته شود نفت در عبادان آب شط العرب را مخلوط به نفت کرده مگر اینکه بگویند کمپانی سر لوله نفت را منتقل به شط العرب کرده و تمام نفتی را که از مسجد سلیمان به عبادان می رسد توی شط می رود و الا ممکن نیست در حمل اینقدر نفت روی آب ریخته شود که آب شط را که مثل دریایی است ضایع کند. زیاد جسارت نمیکنند. عبد النبی

۳۸۹-۵۷۳۸-۲۴۰۰

سند شماره ۱۳

بعد از ملاقات با کمپانی این جواب ذیل به وزارت جلیله خارجه... شده ۲۰ مه ۱۹۱۳ در باب اظهارات سفیر عثمانی راجع بکمپانی نفت کمیسر مذاکره و مطلع شده که سفیر کبیر عثمانی در لندن هم بوزارت خارجه انگلیس همین اظهارات را نموده و از وزارت خارجه انگلیس بکمپانی نوشته شده و آنها جواب داده اند که فرستادن کمیسیون ابدًا لازم نیست و آن ها یقین دارند که عملیات کمپانی در عبادان اسباب این نخواهد شد که آب شط را مخلوط نفت کند وزارت خارجه انگلیس به قونسول در محمره و کمپانی به نمایندگی خود تلگراف و تحقیقات نموده اند منتظر جواب هستند که بعد از وصول آن بسفارت عثمانی جواب داده شود جواب سفارت عثمانی را هم در طهران ... تحقیق فرمایند تا از اینجا اطلاع داده شود که جواب وزارت خارجه انگلیس به سفارت عثمانی با جوابیکه در طهران داده میشود یکجا باشد.

۳۹۰-۵۷۳۸-۲۴۰۰

سند شماره ۱۴

نشان تاج و شیر و خورشید

مورخه جمادی الثانی ۱۳۳۲

راپورت

عباسقلیخان نواب امروز از طرف وزیر مختار انگلیس اظهار می داشت که چون قسمتی از مراتع قشقای عشاير کرمانشاهان بدولت عثمانی ترک خواهد شد لازم است بروسای عشاير سنجابی و باجلان و شرف باغی دستور اعمال فوری داده شود که اگر چه اراضی آن ها بدولت عثمانی تعیین می گردد ولی در رفتار خودشان مشمول دولت ایران خواهند بود و در این تغییر در تعهداتی که نسبت به کمپانی نفت دارند تغییر پیدا نخواهد شد مامرین روس و انگلیس سعی می کنند از دولت خود بخواهند که حقوق مرتع زراعت آن ها را در اراضی که به عثمانی ها واگذار می شود منظور کنند اگر سوء رفتار از آن ها ناشی و یا خللی

به مصالح کمپانی نفت وارد شود عثمانی عذر خوبی خواهد داشت که آن ها را از حقوق خودشان محروم دارد و همینطور به نایب الحکومه قصر باید دستور العمل داده شود مطابق اظهارات نواب تلگرافی هم از آقای اعتلاءالملک بوزارت امور خارجه رسیده که مراتع قشلاقی سنجاییها بدولت عثمانی واگذار خواهد شد سنجایی ها این نکته را درک کرده حسیات خوب نشان نمی دهند بایالت جلیله غرب هم این مسئله خاطر نشان و تلگراف شده بود که سنجایی ها را از هرگونه رفتار خلاف منع و موعظه نمایند حالا در موضوع اظهار وزیر مختار انگلیس هر طور که رای مبارک مقتضی است امر فرمایید از همان قرار اقدام شود.

امضاء: ناخوانا

۱۳۵-۱-۳۸-۱۳۳۲ ق

سند شماره ۱۵

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت امور خارجه

مورخه ۹ رجب ۱۳۳۲

نمره: ۱۳۱۳

استخراج رمز از کرمانشاه

مستر ریت رئیس معدن نفت از قصر بقونسول انگلیس تلگرافی در موضوع آمدن عساکر عثمانی بمعدن مخایره نموده که عینا درج می شود یک مفرزه عسکر عثمانی از خانقین مامور برای حفظ معدن نفتچقا سرخ باجلان - از آبقره تو شدند. رئیس باجلان میگوید امری از فرمانفرما در باب حدود جدید نرسیده خواهشمندم تا زحمتی تولید نشده دستورالعمل فرستاده شود که از پانزدهم ماه مه تعیین سرحد جدید جای حرف است مستر ریت قونسولگری مراتی را بایالت اظهار داشتند ایالت جلیله انتظار تنظیمات وزارتجلیله را دارند. نمره ۴۵۲ معاضد الملک

۱۳۳-۱-۳۸-۱۳۳۲ ق

سند شماره ۱۶

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت امور خارجه

مورخه ۱۸ رجب ۱۳۳۲

نمره ۳۶۴

استخراج رمز از اسلامبول

برحسب شکایت کمیسیون در عزم تخلیه خان گرمه و عذر عدم تخلیه چپاسرخ باتفاق سفرا جدا اقدامات قرار تخلیه آن داده شد که دولت علیه هم جدا امر تخلیه چپاسرخ را بدهد اقدامات فوری فرماید

نمره ۳۷

محمود

حاشیه پایین صفحه: اطلاعات جهت اقدامات لازم بشود اقدام نمایید.

۱۳۳۲-۳۸-۱-۳۵۵ ق

سند شماره ۱۷

وزارت امور خارجه

اداره عثمانی

بتاریخ ۱۰ شوال ۱۳۳۲

نمره عمومی ۸۶۲۵

نمره خصوصی ۱۰۵۴

کارتن ۳۸

دوسیه ۱

پاکنویس کننده: حسن ۷ شوال ۱۳۳۲

وزارت فواید عامه

در جواب مرقومه محترمه آن وزارت جلیله نمره ۵۳۹ راجع باتفاقاتیکه در موضوع ارضی مجاور قصر شیرین و معادن نفت آنجا خواسته بودند با نهایت احترام زحمت افزاست که هنوز از کمیسیون سرحدی خریطه حدود کرمانشاه نرسیده پس از رسیدن نقشه و راپرت کافی البته توضیحات لازمه در موضوع مسائل فوق داده خواهد شد.

امضاء: ناخوانا

۵ شوال ۱۳۳۲

۱۳۳۲-۳۸-۱-۳۷۷ ق

سند شماره ۱۸
نشان تاج و شیر و خورشید
وزارت فائد عامه
نمره ۵۳۹
مورخه ۱۳ برج اسد ۱۳۳۲
ضمیمه ندارد
وزارت جلیله امور خارجه

در مسئله تحدید حدود بین ایران دو عثمانی لازم است راجع به اراضی مجاور قصر شیرین و غیره و نقشه و توضیحات لازمه به وزارت فوائد عامه فرستاده شود تا حدود جدید در اراضی و نواحی مزبوره رسماً و تحقیقا معلوم شده در خصوص معادن نفت و غیره به کمیسر دولت اطلاعات لازمه داده شود.

امضاء: ناخوانا

مهر: وزارت فوائد عامه

ق ۱۳۳۲-۳۸-۱-۳۷۸

سند شماره ۱۹
نشان تاج و شیر و خورشید
کمیسر تجدید حدود دولت علیه ایران
مورخه ۳ شهر صیام ۱۳۳۲
نمره ۳۶۰
مقام منیع وزارت تجلیله امور خارجه

در لف راپورت نمره ۲۹۷ سواد صور مجالس را با نمره ۴۹ تقدیم داشته است اینک نیز سواد و صور مجالس تا نمره شصت تقدیم شد که خاطر مبارک از مذاکرات کمیسیون کاملاً مستحضر شده و سواد آنرا بسفارت‌های دولتی در اسلامبول و پطرزبورغ و لندن ارسال فرمایید.

امضاء: ناخوانا

مهر اعتلاء الملک

ق ۱۳۳۲-۳۸-۱-۴۶۴

سند شماره ۲۰

ترجمه مراسله ایست که از بابعالی بسفارتکبری نوشته شده است. از مفتش اردوی چهارم و ریاست کمیسیون تجدید حدود تلگرافا اشعار میشود قریه خان گرمه را تخلیه نموده مامورین عثمانی در مقابل این در اشغال منطقه معادن نفت انگلیس از طرف مامرین رسمیه ایران دوچار اشکالات می باشد خواهشمند است که اعطای امر قطعی حکومت متبوعه عالی را دایر به تخلیه منطقه مزبور از محل های مقتضیه استعمال و سریعا اقدام فرمایید بدینوسیله تایید مودت و مخالفت مینماید.

۱۳۳۲-۳۸-۱-۴۷۰ ق

سند شماره ۲۱

وزارت امور خارجه

اداره تحریرات عثمانی

بتاریخ شعبان المعظم ۱۳۳۲

کارتن ۳۸

دوسیه ۱

پاکنویس کننده حسن ۱۹ شعبان ۱۳۳۲

کرمانشاهان

کارگذاری خارجه

کارپرداز بغداد تلگراف می کند اسباب مهندس کمیسیون فنی ایران را اداره بغداد سر بسته بیستم ژون توسط محمود... عربان چی نزد مستر کپتان ویلسن رئیس کمپانی کار فصر فرستاد که از آنجا به کرمانشاه بفرستد. تحقیق کنید اسباب های مزبوره در کدام منطقه معطل شده در سرعت اتصال آن ها بکرمانشاهان تشبثات لازمه نموده وصول را فوراً اطلاع دهند.

امضاء: ناخوانا

۱۷ شعبان ۱۳۳۲

حاشیه پایین سند: چون امضای این تلگراف بتاخیر افتاده بود و در این ضمن راپورت دیگر از کارگذاری کرمانشاهان رسید که اسباب ها به کرمانشاهان رسیده و همراه یکنفر از اعضای کمیسیون انگلیس بساوجبلاغ فرستاده می شود ارسال این تلگراف لازم نیست بنابراین همین قسم ضبط میشود. ۲

رمضان ۱۳۳۲

۱۳۳۲-۳۸-۱-۵۲۶ ق.

سند شماره ۲۲

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت امور خارجه

مورخه ۲ رمضان ۱۳۳۲

نمره ۴۸۵

استخراج رمز آقای اعتلاء الملک

مساحت تقریبی مراتع سنجابی از نطف در بسی و کانی بز تقریباً هفتصد کیلومتر مربع است باغچه داغ که از سفارت عثمانی استعلام شده است معلوم نیست چه مقصود از این استعلام دارند منتها باغچه داغ مراتع سنجابی نیست و آنچه بنظر میاید از قید لفظ باغچه داغ سفارت نه دشت آب بخش را در نظر گرفته و نه نطف در بسی را بهر حال اهمیت آب و زمین سومار بیشتر از آن است که با مراتع سنجابی مفایسه شود. ۲۴ شعبان از... نمره ۳۴۲ اعتلاء الملک

۱-۵۵۱-۳۸-۱۳۳۲ ق

سند شماره ۲۳

نشان تاج و شیر و خورشید

کمیسیون تجدید حدود دولت علیه ایران

مورخه ۲۳ رجب ۱۳۳۲ ...

نمره ۲۹

مقام منیع وزارت تجلیله امور خارجه

آنچه استنباط می شود عثمانی ها حاضرند استاتوکوی قدیم ذهاب را به ایران واگذار نمایند مشروط باینکه آب سومار به آنها داده شود ولی از انگلیس ها ملاحظه دارند که در خصوص معادن نفت چقا سرخ اشکال تراشی کنند به تقریبی اگر صلاح بدانند این مسئله با انگلیسی ها وارد مذاکه شده آن ها را حاضر برای قبول این معاوضه فرمایند اگر انگلیس ها مضایقه نداشته باشند گمان میکنم عثمانی حاضر بر این معاوضه می شوند صرفه اصلاح دولت هم اقتضای این معاوضه را دارد . امر امر مبارک

امضاء: ناخوانا

۱-۵۵۲-۳۸-۱۳۳۲ ق

سند شماره ۲۴

سواد راپورت محرمانه سرحدداری زهاب به کارگذاری محرمانه

سرکار والا شاهزاده محمد باقر میرزا مکتوبی از برای آقای صمصان السلطنه نوشته که مفاد مضمونش این است (نگرانی نداشته باشید) که ایالت جلیله تشریف فرمانی سرحد نمیشود وجوهات هذه السنه بارس ئیل قصر هم آقای صمصام السلطنه متصرف است یعنی خریزه با غسل ساخت نیز باطنا با رییس گمرک اتحادی فراهم چون خیال گنجه رفتن را دارد مرادش بار بستن خودش است....

از یکنفر محارم خود صمصام درک کرده ایم بتوسط میرزا عبدالله مدیر قصر که باجناب صمصام است و در معدن نطف مستخدم است باطنا با (مستر ریت) رئیس معدن قول و قراری در بین دارند و اطمینان از او گرفته در حقیقت خود را .

سواد مطابق با اصل است

مهر: ناخوانا

امضاء: محفوظ

۲-۴-۴۳-۱۳۳۲ق

سند شماره ۲۵

فدایت شوم از بابت ملاقات دیروزی و پاره گفتگوها که شد مخصوصا آدم بمعدن نفت و جاهای لازمه برای کسب اطلاعات فرستادم امروز یوم یکشنبه ۲۹ شهر حال قاصدهای مذکوره مراجعت نمودند اظهار داشتند یکصد و پنجاه نفر سرباز موجودی در معدن نفت است یکصد نفر از مرکز کانی زرد تا قلعه معلم در حدود گذارده اند ششصد نفر هم در خانقین است عجلتا موجودی ایشان در این سه نقطه هشتصد و پنجاه نفر است چنانچه بعد از این برعهده ایشان افزوده شود و بیاید همیشه قاصد در کار بعد از کسب اطلاع خبر به جناب عالی می دهم زیاده عرض ندارد خدمات را طالب بنده ایام عزت مستدام

۴-۴۳-۱۳۳۲ ق

سند شماره ۲۶

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت امور خارجه

مورخه ۷ ربیع الثانی ۱۳۳۳

استخراج تلگراف رمز اسلامبول

نمره ۲۰۰ زیارت عرایض که میشود برحسب وعده های شفاهی و کتبی بابعالی است اگر بر خلاف آن امر واقع می شود یا از اتفاقات است که مامرین خبر مینمایند یا از دستور العمل باطنی عثمانیها است در هر صورت قصور از سفارت ابدان نشده و نمیشود تقریبا هر روز به صدر اعظم ویا با وزیر داخله ملاقات می شود

و بر وعده های صریح خود هستند و چند روز قبل هم مفاسد این مداخلات را با حضور سفیر کبیر آلمان به وزیر جنگ و وزیر داخله مذاکره و مشکلاتیکه برای دولت به پیش خواهد آمد گوشزد کرده و وعده صریح داد که اوامر لازمه بفرستد دیروز هم به صدر اعظم و وزیر داخله مفصلا مذاکره و اطمینان دادند که ذره سوء قصد در کارهای داخله مملکت یا جمع یک وجب آن خاک نداریم از مسئله سقز و کردستان و خسارت های وارده به لوله های نفت اظهار تاسف کرد و قرار شد اوامر موکده بفرستند در باب شهیندر کرمانشاهان و کردستان قرارداد امر بدهند مجالست سابق باقی شد. ۲۶ ربیع الاول نمره ۲۴ محمود

حاشیه سمت راست سند: اظهار قردردانی از مراقبت و کاردانی احتشام السلطنه نمود و او را تشویق و امیدوار نمایند که وزارت خارجه بیش از پیش در تایید اقدامات او و رفع اختلافات با سفارت اینجا سعی خواهد بود. نتیجه اوامر موکده در باب تجاوز بحرستان و خسارت آمدن بلوله نفت و غیره را بخواهند درباب شهیندرهای کرمانشاه کردستان از طرف هاشم بیک

۴-۳۵-۶۶-۱۳۳۲ ق

سند شماره ۲۷
نشان تاج و شیر و خورشید
وزارت امور خارجه
اداره تحریرات عثمانی
سواد رمز سفارت اسلامبول
مورخه نهم شهر ع ۲ / بارس نیل ۳۳
نمره ۶۵۱
سفارت کبری اسلامبول

نمره ۲۴ رسید. اولیای دولت اقدامات عالی را قدر شناسند میفرمایید صدر اعظم و وزیر داخله اطمینان در عدم مداخله بداخله ایران داده از بابت لوله نفت و اتفاقات سقز بیان تسف و امر موکد می دهند انتظار می رود امر صادر و این تجاوزلت متروک و بیش از این ایران دوچار ضرر مادی و معنوی نشود و از بابت مامورین کرمانشاهان و کردستان سقط موافقت نگردیده مبادله شدند باز هم انتظار می رود همه روزه از اوضاع آنجا تلگراف بفرمایید که مزید بر تشکرات از حسن مراقبت جناب مستطابعالی شود.

معاون الدوله

امضاء: ناخوانا

سواد مطابق با اصل است

۴-۳۵-۶۶-۱۳۳۲ ق

سند شماره ۲۸

نشان تاج و شیر و خورشید

اداره گمرکات

۱۴ ژوئیه ۱۹۱۴ = ۳ سرطان

نمره ۲۷۱۳

وزارت جلیله مالیه

به موجب اطلاعات واصله کمیسیون سرحد عثمانی و ایران مقرر داشته است که قریه سیاه سرخ در آتیه ضمیمه خاک عثمانی خواهد بود البته بر آن وزارت جلیله پوشیده نیست که کمپانی نفت انگلیس و ایران امتیاز نامه از دولت ایران راجع بع استشفاع چشمه نفت خیز قریه مزبوره در دست دارد و سفارت فخیمه انگلیس اخیرا اظهار داشته است در صورتی هم که چشمه منفرد جزء خاک عثمانی بشود معذالک این نقطه مرکز اعمال تجارتي و داد و ستد کمپانی خواهد بود. در خاتمه یادداشت خود خاطر نشان می کند که با وجود تغییر سرحد کمپانی کما فی السابق از حقوق صادره و وارده معاف خواهد بود. این نظریه مطابق هیچیک از فصول امتیاز نامه نیست، زیرا امتیاز نامه مزبور فقط از آزادی خروج مواد استخراجیه و معافیت ورود آلات و ادوات لازمه که مورد احتیاج و استعمال کمپانی است گفتگو می نماید. حال به این ترتیب از حضور مبارک مستدعی است در مساله فوق امعان نظر فرموده و اداره گمرکات را از تصمیم قطعی هیئت محترم وزراء مستحضر فرمایند تا این اداره نیز از عهده جواب سفارت فخیمه انگلیس برآید زیاده است جسارت نمی ورزد. امضاء لاتین: ناخوانا

۲۴۰۰۰۴۸۲۹-۳

سند شماره ۲۹

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره کابینه

نمره ۳۱۰۹

بتاریخ ۳۰ برج اسد ۱۳۳۲

ضمیمه ۱

مقام منبع هیئت وزراء عظام دامت شوکتهم

راجع به قریه سیاه سرخ واقع در قصر شیرین و چشمه نفت آن جا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی قرار داده اند ضمیمه خاک عثمانی بشود و امتیاز چشمه های نفت آن جا سابقا به کمپانی انگلیس و ایران داده شده است و از سفارت انگلیس در این خصوص یادداشتی به اداره گمرکات فرستاده شده است که

ملاحظه و جواب قطعی سفارت را معلوم فرمایند اینک سواد یادداشت مزبوره به ضمیمه سواد مراسله گمرک
لفا تقدیم می شود تا هر طور مقرر فرمایند به اداره گمرک اعلام گردد.

امضاء: ناخوانا

مهر: وزارت مالیه ۱۳۲۸

۲۴۰۰۰۴۸۲۹-۵

سند شماره ۳۰

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره کابینه

نمره ۷۲۲۵

بتاریخ ۱۰ برج قوس ۱۳۳۲

مقام منبع هیئت وزراء عظام دامت شوکتهم

راجع به قریه سیاه سرخ واقع در قصر شیرین و چشمه نفت آن جا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی
قرار داده اند ضمیمه خاک عثمانی بشود در تاریخ ۳۰ برج اسد بنمره ۳۱۰۹ برحسب مشروحه اداره گمرک
که متضمن سواد یادداشت سفارت انگلیس بود از وزارت مالیه به آن مقام منبع عرض شده بود و تا بحال
بزیارت جواب نائل نگردیده چون مجدداً از اداره گمرک مطالبه جواب و تعیین تکلیف را خواسته اند این
است مخصوصاً ادعا می شود که زودتر تصمیم هیئت دولت را در این مسئله مرقوم فرمایند که به اداره مزبور
اعلام گردد.

امضاء: ناخوانا

مهر: وزارت مالیه ۱۳۲۸

۲۴۰۰۰۴۸۲۹-۶

سند شماره ۳۱

نشان تاج و شیر و خورشید

اداره گمرکات

۲۲ نوامبر ۱۹۱۴ = ۳ محرم الحرام ۱۳۳۳

نمره ۶۶۵۰

وزارت جلیله مالیه

در تاریخ چهارم ژوئیه اخیر در تحت نمره (۲۷۱۳) اداره گمرکات مراسله بآنوزارت جلیله انفاذ داشته و تا کنون بوصول جواب آن مفتخر نگردیده است. اهذا محترما از حضور مبارک مستدعی است مقرر فرمایند جواب مراسله مزبوره را که راجع به قریه سیاه سرخ و چشمه نفت آن محل است هرچه زودتر باین اداره ارسال دارند موقعا مغتنم شمردهو احترامات فایقه را تجدید مینماید.

از طرف رئیس گمرکات

امضاء لاتین: ناخوانا

۲۴۰۰۰۴۸۲۹-۷

سند شماره ۳۲

وزارت مالیه

نمره عمومی وارده ۷۶۵۹

درباب قریه سیاه سرخ واقع در قصر شیرین و چشمه نفت آنجا

نمره عمومی صادره ۷۲۲۵

کارتن ۷۸

دوسیه ۱۲

تاریخ مسوده: ۳ قوس بارس ئیل ۶ محرم ۱۳۳۳

نوع مسوده: مکتوب

تاریخ ارسال ۱۰ قوس

مقام منبع هیئت وزراء عظام دامت شوکتهم

راجع به قریه سیاه سرخ واقع در قصر شیرین و چشمه نفت آن جا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی قرار داده اند ضمیمه خاک عثمانی بشود در تاریخ ۳۰ برج اسد بنمره ۳۱۰۹ برحسب مشروحه اداره گمرک که متضمن سواد یادداشت سفارت انگلیس بود از وزارت مالیه به آن مقام منبع عرض شده بود و تابحال بزیارت جواب نائل نگردیده چون مجددا از اداره گمرک مطالبه جواب و تعیین تکلیف را خواسته اند این است مخصوصا ادعا می شود که زودتر تصمیم هیئت دولت را در اینمسئله مرقوم فرمایند که به اداره مزبور اعلام گردد.

امضاء: ناخوانا

مهر دفتر وزارت مالیه، نمره ۷

۲۴۰۰۰۴۸۲۹-۸

سند شماره ۳۳
نشان تاج و شیر و خورشید
اداره گمرکات
۱۴ اوت = ۱۹۱۴ = ۱۲ اسد ۱۳۳۳
ضمیمه یکطرفه سواد
وزارت جلیله مالیه

در جواب مرقومه محترمه مورخه هفتم اسد جاری نمره (۲۸۷۲) مع التوقیر سوادى بفانسه از یادداشت سفارت انگلیس که در تاریخ چهارم مه اخیر باین اداره ارسال و راجع به قریه سیاه سرخ و چشمه نفت آن محل است جوفا حضور مبارک انفاذ میدارد . زیاده جسارت است .

رئیس کل گمرکات

مهر ورود بکابینه وزارت مالیه ، بتاریخ ۱۴ برج اسد ۱۳۳۲ ، نمره ۳۱۱۰
حاشیه پایین سند: مطلب را با سابقه بهیئت وزراء رجوع نمایید زودتر جواب اداره گمرک داده شود.

۲۴۰۰۰۴۸۲۹-۱۱

سند شماره ۳۴
وزارت مالیه

نمره عمومی وارده ۳۱۱۰

نمره عمومی صادره ۳۱۰۹

کارتن ۷۸ دوسیه ۱۲

تاریخ مسوده: ۲۱ برج اسد بارس نیل ۲۰ رمضان ۱۳۳۲

در باب قریه سیاه سرخ واقع در قصر شیرین و چشمه نفت آنجا

نوع مسوده: مکتوب

تاریخ ارسال ۳۰- آ- ۱۳۳۲ جمادی الثانی

مقام منبع هیئت وزراء عظام دامت شوکتهم

راجع به قریه سیاه سرخ واقع در قصر شیرین و چشمه نفت آن جا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی قرار داده اند ضمیمه خاک عثمانی بشود و امتیاز چشمه های نفت آن جا سابقا به کمپانی انگلیس و ایران داده شده است و از سفارت انگلیس در این خصوص یادداشتی به اداره گمرکات فرستاده شده بود عین مشروحه اداره مزبوره در آن هیات محترم قرائت و دستور فرمودند سواد یادداشت فرستاده شود که ملاحظه و جواب قطعی سفارت را معلوم فرمایید اینک سواد یادداشت مزبور بضمیمه سواد مراسله سابق گمرک لفا تقدیم می شود. بداره گمرک اعلام گردد.

۲۴۰۰۰۴۸۲۹-۱۲

سند شماره ۳۵

۲۸ ژون ۱۹۱۳

St James CluB

Picca Dilly

نمره ۱۰

بمقام منبع وزارت فواید عامه

درباب اظهار سفیر کبیر عثمانی بوزارت خارجه که عملیات کمپانی در عبادان آب شط را مخلوط به نفت کرده پس از تحقیقات از محل جوابی که از کمپانی بوزارت خارجه انگلیس داده شد از قراری است که در کاغذ خودشان که سواد آن را تقدیم می دارد ذکر شده و تحقیقات وزارت خارجه انگلیس هم بتوسط کونسول انگلیس در محمره شده با این موافق است و حالا از وزارت خارجه انگلیس بسفارت عثمانی در لندن جواب داده می شود که بموجب تحقیقاتی که بعمل آمده چند اه قبل یک بارح کمپانی نفت که حامل نفت زیادی بوده در شط العرب اتفاقا غرق شده و درماه فوریه برحسب شکایت والی بصره کونسول انگلیس مقیم آنجا بمقام تحقیق بر آمده و معلوم داشت که مختصر مخلوط بودن آب شط بواسطه آن اتفاق فوق العاده بود و در آینده به هیچ وجه اسباب شکایت در آن باب فراهم نخواهد آمد و ممکن نیست نفت از .....توی رودخانه بیرون رود و گویا همان اوقات کونسول انگلیس تحقیقات خود را بوالی بصره اطلاع داده و ایشان را خاطر جمع نموده و حالا آب شط درحالت طبیعی است و تمام عملجات کمپانی از آب شط به مصرف می رسانند در این صورت واضح است که فرستادن کمیسیون برای تحقیق البته لزومی ندارد و خاطر جمع باشند که در آتیه شکایتی از ایالات نخواهد شد مستدعی است مراتب را بوزارت خارجه اطلاع بدهند که سفیر کبیر عثمانی باین مضمون جواب داده شود . زیاد عرض ندارد

عبدالعلی

۲۴۰۰۰۵۷۳۸-۴۵۹

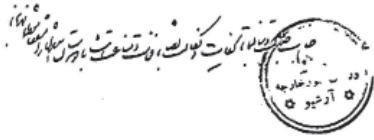

شماره ۲

نومرد
۲۲ عمومی
۶ خصوصی

۱۹ فروردین ۱۳۲۰

از آنجا که با این طریق مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)

این مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)
مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)
مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)
مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)
مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)
مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)
مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)
مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)
مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)
مرزها را به دست می آورند و در صورت لزوم به آنجا می روند و مرزها را (از آنجا که)

۵۱۳۶۱-۱۸-۳-۲

سند شماره ۳

جناب لایباً،
لایحه نویسنده ۱۵ آبانهی ۱۳۹۰

داهصورت اخذ کردید ، بیکه طبق بند اول که در ماده ۱۰
درسته که کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
سختی که برای ، بجه و ظاهر نسبت چه آمده اند ، یعنی در راه
دولت صورتها که کرده و در سینه از سر اولم الطرافت یعنی کرده
و این رفتار در آنف محمود ، یعنی در سینه و تمام تمام ضایع
ان حکومت را کرده و در سینه از سر اولم الطرافت یعنی کرده
نماند که کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
و کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
در جانب تمام ، اود هر سراسر ارج و مطهر و بناد و در کفر کفر
کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
هر آنچه که در کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
تا در تمام کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات

که کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
دولت قزان سندان در دست کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
این زمان فارغ از دست اان تا قزان بوده برای کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
در سینه در سینه یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
و کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
دخلف تا در سینه کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات
کفر کفر یعنی از رخ اا سندن وقت قهره با حق صلوات

پژوهشگاه علوم انسانی
رتال جامع علوم
۱۳۹۰ - ۱۳۸۱ - ۱۳۷۱

محمد حسن نیا
 آینه نیت
 دلگت دانسته ام فردای آن روز جوایب بانی تبهیری نوشته طبع کاکوزلی
 که لورد آنکس بعضی اصحاب را نظر بر آن فرستادم امروز که است سر میفرستد سر می
 در دنیا بگری سدی نوشته و در مکتوبی واقعه است در کرم و آنها را نوشته تمام
 که هر وقت محو کارها و ضایعات و در زیر اطلبع مرنه و بی که در باب نوشته که
 تریه ای که ما بود بر کسی بنیاید و با صدی ام نوشته که همه ما را از نرسند
 بکنه مکتوب کند و در روزنامه بی محمد اصانه ضعیف اقرای می در نوشته
 آنچه بکسی قیاس میفرمید عیانها میخواندند آن در ضمنی را که مرتب از روزنامه که با
 و مکتوب در تصرف دولت علیه قلم تمام حرفها تا آنکه کرده شهرت بکنه دوره نظر
 و قطع گمانی نورا که در آن خط واقع است و چسب قرار داد لکدی دولت ارشد که
 با اتفاق مردم از حضرتان سرالدوله آمده بکنه صدقه و شوی و نوشته که تا
 پنج مراتب در وقت قاعده است تو قیاس بهن من مال تهر آن که در تصرف است
 آنها مال تهر آنکه که می در آن روز که منوط است که در و کم هم مال
 که در تصرف ایران است تقاضای منایب و حال اینکه تا آنکه از اول نوشته و آنکه از آن
 حتی مطالبه ای مال غیر ندارد تا روی عاصم مقاضا فرماید
 ۱۳۲۱ - ۱۴ - ۸ - ۲۲

محمد حسن نیا
 آینه نیت
 دلگت دانسته ام
 فردای آن روز
 جوایب بانی
 تبهیری نوشته
 طبع کاکوزلی

پیام بهارستان / ۳۰، ش ۳، ۱۱ بهار ۱۳۹۰

سند شماره ۵

ایالت کرمانشاهان
 تاریخ ۲۸ شهریور ۱۳۷۲
 شماره وزارت امور خارجه
 کربانان نیز مرزهای پهن تقصیر بر طبق مکراف ولایت نخبه
 دیرتیت بخت جبر حصار الدوله دام قباله اطرار حضرت
 حقیقت محلیه همبر آورده معلوم گردیده است که کنیز از اجزاء
 لغت برای کاری که داشته بند لاج رفته در رحمت انجان
 مراتع غیره سنجی عبور کرده کنیز سوار سنج به بهرامی
 دود پسخ جانفب عدل می نموده و این مسئله حقیقی نباشد
 بهائش شهنذری بواب دود نیز و تجارت که بوزارت
 اطلاع دوده شهنذ بیجده رکز عدالت در تبه قطار در رضی کان
 نده و به نظر که خود حضرت سطا به مرقوم فرموده اند
 از خاک مقدسه حرمت علیه ایران و متن خستد ف نیت
 ۵-۱۳-۱۸-۱۳۲۱-۶

Handwritten notes in Persian script, likely providing additional context or commentary on the official document.

پیام بهارستان / ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳ / بهار ۱۳۹۰

مسند شماره ۷
 کارپודازی اول دولت علیه ایران
 در بغداد
 ۲۳۲
 شماره
 تاریخ ۱۴ شهریور ۱۳۳۰

کارپودازی اول دولت علیه ایران
 در بغداد
 شماره
 تاریخ

والله اعلم بالصواب
 حضرت آیت الله العظمی آقا محمد باقر مجلسی
 مد ظله العالی
 در جواب نامه جناب آقای
 محمد حسن نیا
 در خصوص اختلاف مرز
 ایران و ترکیه
 در تاریخ ۱۴ شهریور ۱۳۳۰

حضرت آیت الله العظمی آقا محمد باقر مجلسی
 مد ظله العالی
 در جواب نامه جناب آقای
 محمد حسن نیا
 در خصوص اختلاف مرز
 ایران و ترکیه
 در تاریخ ۱۴ شهریور ۱۳۳۰

۱-۲۰-۹۳-۱۳۳۰

سند شماره ۷

کارپردازی اول دولت علیه ایران

در بغداد

تاریخ ۲۲ شهریور ۱۳۱۹

شماره ۱۶۶

۱- در خصوص مرز ایران و ترکیه در حدود ۱۰۰ کیلومتر مربع
 ۲- در حدود ۲۵ کیلومتر مربع در جنوب غربی مرز ایران و ترکیه
 ۳- در حدود ۱۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی مرز ایران و ترکیه
 ۴- در حدود ۱۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی مرز ایران و ترکیه
 ۵- در حدود ۱۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی مرز ایران و ترکیه
 ۶- در حدود ۱۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی مرز ایران و ترکیه
 ۷- در حدود ۱۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی مرز ایران و ترکیه
 ۸- در حدود ۱۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی مرز ایران و ترکیه
 ۹- در حدود ۱۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی مرز ایران و ترکیه
 ۱۰- در حدود ۱۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی مرز ایران و ترکیه

۷۹-۷-۱۱-۱۳۲۹ ق

سند شماره ۸

نوع مسوده: <u>رزدر رسوله عامه</u>	وزارت امور خارجه	شماره عمومی: <u>۱۸۰۲۳</u>
موضوع مسوده:	اداره: <u>معموله</u>	شماره خصوصی: <u>۳۵۹۳</u>
ضمیمه:	تاریخ: <u>۲۲ / ۳ / ۱۳۲۹</u>	کارت: <u>۱۱</u>
پاک نویس کننده: <u>محمد حسن نیا</u>		دوسه: <u>۷۹</u>

دوای
 کا برودند هر حدود بقایا دیگران این دو شته است (در هر دو طرف)
 ایران و تریخ عقده چینه تا نفت شرکت است با نظار چینه تا شرق
 و هم چینه است مال ایران است و چینه موزر و جزیر مال خاند است
 چه بطرف نام شنید گزین حق زان در به است ای که خدند
 در تاج است بر به شرح در ازای چینه را این نام نیم تقی است طرف
 حاتم که چینه نفت این راه بر (در دولت از طرف هم است)
 تریخ است به هم زهم نام کرده است و بر آن کجکتمی گزینان در دولت
 کهر امره است و تا تریخ خاند از در هم هم و عید است چینه نفت
 ... ..

۱۳۲۹-۱۱-۷۹-۲

پیام بهارستان / د. ۳، ش. ۱۱ / بهار ۱۳۹۰

ک.م. عمومی - ۱۸۲۳ نور و خصوص - ۲۵۹۲ کارتی ۷۹	وزارت امور خارجه اداره حقوقه تاریخ: ۱۲۹-۱۲۹۹	نوع مورد: قرارداد صلح موضوع مورد: ... شماره: ... نام نویسنده: ...
---	--	--

بنا بر خصوص حمله نفت ایران به ترکیه که در نتیجه آن دولت جدیدی در ترکیه تشکیل داده شد و به موجب این قرارداد صلح مرزهای جدیدی در ترکیه تعیین گردید و در نتیجه این قرارداد مرزهای جدیدی در ترکیه تعیین گردید و در نتیجه این قرارداد مرزهای جدیدی در ترکیه تعیین گردید...

بیشتر نیست و اگر فهمیم در طرف ایران زمین لرزه که در نتیجه آن دولت جدیدی در ترکیه تشکیل داده شد و به موجب این قرارداد صلح مرزهای جدیدی در ترکیه تعیین گردید و در نتیجه این قرارداد مرزهای جدیدی در ترکیه تعیین گردید...

۱۲۹۹-۱۱-۷۹-۳۰

شماره ۱۰

نوع مسوده موضوع مسوده ضمیمه بلاک نویس کننده	وزارت امور خارجه اداره تاریخ ۱۳۲۹	شماره عمومی ۱۱۴۷۹ شماره خصوصی ۲۵۲۱ کارتن ۱۱ دوسه ۷۹
--	---	--

مکرمه حضرت عالی جناب در حضور جناب مفتی آیت الله العظمی
 آقا قزوینی که در روز شنبه ۱۳۲۹ در تهران در مجلس شورای
 امرواده شده و با توجه به آنکه در روز شنبه ۱۳۲۹ آیت الله
 شیخ مرتضی مطهری مدظلها شرح دیگری فرموده که در روز شنبه ۱۳۲۹
 روز شنبه ۱۳۲۹ در تهران در مجلس شورای اسلامی
 که در آنجا در روز شنبه ۱۳۲۹ در تهران در مجلس شورای اسلامی
 با توجه به آنکه در روز شنبه ۱۳۲۹ در تهران در مجلس شورای اسلامی

۲۱

۱۹

۱۳۲۹-۱۱-۷۹-۵

بند شماره ۱۱

نوع مسوده: <u>تکریم</u> موضوع مسوده: _____ ضمیمه: <u>۱۳۳۱</u> پان نویس کننده: <u>۲۹</u>	وزارت امور خارجه اداره: _____ تاریخ: <u>۱۲</u> / <u>۱۳۳۱</u>	نمرد عمومی: <u>۱۹۹۶</u> نمرد خصوصی: <u>۳۳۳۳</u> کارتن: <u>۴۳</u> دوسیه: <u>۷۲</u>
--	--	--

لایحه دین امام کریم کرمانی

در وقت خانانیه این اظار میزد که بگردد و بخت فرزندان در وقت خانانیه
 بدو چهارم برادر حضرت زکریا را در این راه در وقت خانانیه
 نمردند و در این کشته شده اند و بخت در وقت خانانیه
 خانانیه در وقت خانانیه به هر دو راه این راه در وقت خانانیه
 اگر چه در وقت خانانیه در وقت خانانیه به هر دو راه این راه در وقت خانانیه
 چنانکه خانانیه به هر دو راه این راه در وقت خانانیه

سرافرازان در وقت خانانیه
 ۱۳۳۱

۴-۷۲-۴۳-۱۳۳۱

پیام بهارستان / د. ۳، ش. ۱۱ / بهار ۱۳۹۰

شماره ۱۲

۲۲۸

۱۹۱۳

درود ۱۵ خرداد ۱۳۳۱

ST JAMES' CLUB,
PICCADILLY, W.

TELEGRAMS: DUCHESSE, LONDON.
[2308] GERRARD.
TELEPHONE: 500 [2316]

بسم نیخ و دردت و ایم عی

تقریباً در روز چهارم به نهارت رسیده بود این است برود ای با جوابی که در روز اول
 ترجمه گانند که با نظر را که در جواب در روز چهارم به نهارت رسیده بود
 به نهارت نگریم تا جواب داده نشد. نظریه که در روز چهارم به نهارت رسیده بود
 رئیس کمانا اظهار میکرد که آنها را نمی توانیم در دست عیال بگیریم و جواب ندهیم
 در این باره عیال می دهند و تقب می کنند در این باره گفته بود نظر در جواب ای که
 ضایع کرده و اتفاقاً هرگز نشود. سینه نه به با تقب هم مت که کبریا
 آب را از منظر به نظر کرده. مگر اینکه بگیریم و کمانا سر در نظر به نهارت رسیده
 کرده و تمام عمل که در به میان به جوابان رسیده قرار می گیرد و اندک
 اینقدر نظر در آب زیتنه کرده آب نظر را در آب در آب است ضایع کنه
 به بارش که در علم

۲۴۰۰۰۵۷۳۸-۳۸۹

شماره ۱۳

۲۳۲۸

بدر مملکت ایگانه این جواب نیز برداشت عید ما زنده کنی
 در باب انحراف سیر همان زایح که با ما کبر ما که در سطح شده که نیز کبر همان در نهان
 انکسین منای ان انحراف تو نموده و در درازتار به انکسین که با ما زنده کنی و اینها جواب داده که کبر
 کبره ابراهیمیت و اینها یعنی دلزنه عیدت که با در جردان باب این خوب است که کبر
 منظر با نعل کند در درازتار به انکسین به وقتش در کمره و کجا به ناسر اوز میگرد و کجاست کرده
 منکر جواب تمسند که بدر از صحن ان بابت همان جواب داده بود جواب ناسر همان بود
 در طهران سر کس کسین و نیز از اینها اطلاع داده بود که جواب در درازتار به انکسین بابت همان
 و جوابیکه در طهران داده میزد یکی از آن

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 ۳۹ - ۵۷۳۸ - ۲۴۰۰۰
 پرتال جامع علوم انسانی

پیام بهارستان / ۲۰، ۳، ش، ۱۱ / بهار ۱۳۹۰

پیام بهارستان / ۳، ش ۳، س ۲۰، ۱۱ بهار ۱۳۹۰

ترب گفوتانم ده تا شصه هک دردت ارتازم برود
 تقده نجو به دلب خاتره گنده درودیم نجو به نغمه
 کوهیت قرننه نینه بیسه جبه وقت این سوه فراقه
 نگه برشورده خنده به با نه ارگنه نه حضرت و فراقه
 مده وضعه انه ابرکت درونم این گنجینه برده نه برکت حضرت
 زنجیر نه ناله ناله ابرام بند خصلت
 گناه علونما

گناه علونما
 آیت الله العظمی
 علامه محمد باقر
 مجلسی
 قم

۱۳۵-۱-۳۸-۳۲-۱۴۳۵

سندشماره ۱۴

وزارت امور خارجه

اداره طاقه ۱۳۳۲

مورخه ۱۳۳۲ هـ ق

نمره

شعبه

بسیه تفرب ارتازم درونم این گنجینه برده نه برکت حضرت و فراقه
 تقده نجو به دلب خاتره گنده درودیم نجو به نغمه
 کوهیت قرننه نینه بیسه جبه وقت این سوه فراقه
 نگه برشورده خنده به با نه ارگنه نه حضرت و فراقه
 مده وضعه انه ابرکت درونم این گنجینه برده نه برکت حضرت
 زنجیر نه ناله ناله ابرام بند خصلت
 گناه علونما

شماره ۱۵

وزارت امور خارجه

اداره دائره

مورخه ۹ ربیع ۱۳۳۲

نمره ۳۱۳

شماره

استخراج رزگوانه

مترتیت بر مسمون نطق از قصر تو نول الظلمه کراخ در موضوع آمدن
 عثمان بعدن بخاره مضمون عیناً درج نمیشود مگر عثمان از خاقان امور
 حفظ مسمون نطق حقا سرخ باجلدن از آب توره تو شدند در مسمون
 مکتوبه امر از فرمانده باب ممد و جدید رسیده خواهشمندم تا
 نشیبه و نیز اطلاع فرستاده شود از یادیم ماه مه یعنی بر عهد جدید
 مترتیت تو نول کور مراتب را با ملت اظهار داشته اید است جدید
 تعلیمات وزارت تجلیه راه دارند ۱۳۳۲ مقاضه الملک

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی
 شماره ۵ شعبه ۱
 کهریزک تهران
 تاریخ ۱۳۳۲-۳۸-۱-۳۳۵۲

پیام بهارستان / ۲۴، ۳، ش، ۱۱ / بهار ۱۳۹۰

سند شماره ۱۹

وزارت امور خارجه

اداره اداره

موضوعه ۱۸ رجب ۱۳۳۲

نومره ۳۴۳

ضمیمه

اتخراج رز اسلامبول
بر حسب ثناییت کیرون در قدم تخلیه خان لوله و عنبر عم تخلیه صیغ
با اتفاق سفیر احمد اقدام است شد قرار تخلیه آن داده شده است
ام جبراً امر تخلیه صیغ رایده در اقدامت فور فرماید محلا ۳۱ محمد

السلا آ
لتر آدر پاس کونکلی
الدر ۲

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۱۳۳۲-۳۱-۱-۳۵۵

رتال جامع علوم انسانی

شماره ۱۷

۲۵۹

نوع مسوده	وزارت امور خارجه	شماره عمومی	۱۶۲۵
موضوع مسوده	اداره خارجه	شماره خصوصی	۹۰۵۴
ضمیمه برآورد	تاریخ	کارتن	۳۱
پلاک توپان	۱۳۳۲	دوسیه	۱

درند فرامه نامه

در بود در مورد آن درند به ۵۳۹
 در وضع در شهر مازندران و در منطقه کجی فرزند
 به نسبت هر دو نفر از آن در نزد کوه به منطقه
 کوهستان زمین پس از این وقت در این کوهستان
 درند خود در وضع در فرامه نامه
 ۱۳۳۲

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
 رتال جامع علوم انسانی

۳۷۷-۱-۳۸-۱۳۳۲-۱۳۳۲

سند شماره ۱۸

وزارت فرآند عامه

مورخه ۱۲ شهریور ۱۳۳۲ / برج ۱۳ / ۱۳۳۲
ضمیمه به امور

وزارت جلیه امر خارجه

اداره ۲۰۰

نمره ۵۲۹

در سنده تکمیل شده بین ایران و ترکیه لایحه استیضاح بر اساس ضمیمه در

قصر سراسر غیره نقشه در ضمیمه است لایحه به وزارت فرآند عامه

تجدید ضمیمه در امر در نظر برادره است و تقاضای شماره در خصوص این

غیره به استیضاح است اطلاعات لایحه در

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۳۳۲ - ۳۸ - ۱ - ۴۷۸

کمیسیون تحدید حدود دولت عالیہ ایران

موضوع: مرز ترکیه - ایران ۱۳۳۲
نمبر: ۳۰۰

تعارف وزارت امور خارجه

در لفظ وزارت امور خارجه در ۲۹۷ روزنامه شماره ۱۰۰۰۰
در ۱۰۰۰۰ روزنامه شماره ۱۰۰۰۰
در ۱۰۰۰۰ روزنامه شماره ۱۰۰۰۰
در ۱۰۰۰۰ روزنامه شماره ۱۰۰۰۰

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
اداره اسناد و کتابخانه ملی
شماره ۱۰۰۰۰ / تهران

۱۳۳۲-۳۸-۱-۴۴۶

پیام بهارستان / د. ۳، ش. ۱۱ / بهار ۱۳۹۰

ترجمه مراد است که از باطن کتب برگزیده شده است
 از معتبر اردوی چهارم در ریاست کمونیته کبیر صدره کلرزان این مرد
 قریه فانی که در کتب کهنه بازرگانان در تقابله در زمان فطنه
 نفت انجمن در طرف بازرگانیه ایران دوچرا گفتند
 خورگنده است در خط در قلم مکرر متوجه کار در کتب کهنه
 در مذهب متعصبه استهم درین اعلام قرینه بر آنکه آیه کتبه دولت خانی

۱۲۴۲ - ۳۸ - ۱ - ۴۷

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

سند شماره ۲۱

(۵۹)

نوع مسوده <i>گرفتن</i>	وزارت امور خارجه	نوع عمومی
موضوع مسوده	اداره حکومتی	مره خصوصی
ضمیمه	تاریخ ۱۳۳۲	کارتن ۳۸
بالکتاب کتبی ۳۵۱۹		دوسیه ۱

گرفتن آن
کارگردان صاحب

کاربرد فعلی گرفتن که باب غیر کنونی از زبان رادار و غیره در این
بسیار روشن است و محمد جواد عربی نیز در کتابش در این زمینه
فرموده که در این گرفتن به غیر از این گرفتن و غیره
که در لغت مطهره است در صورت احوال آن گرفتن این نسبت در
نسخه دوم از روز طبع دوم
۱۳۳۴
۱۶

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات
رتال جامع علوم انسانی

۵۲۶-۱-۲۸-۱۴۴۲-۱

پیام بهارستان / ۳، ش ۱۱ / بهار ۱۳۹۰

سند شماره ۲۳
وزارت امور خارجه
اداره داتره
موزه کا رضوان ۱۳۴۴
شعبه
نمبر ۶۸۵۰

تشیخ درویش و شکران
تعمیرات و بازسازی در منطقه مرزی که به ترتیب
مجلس است. پیوند و بازسازی منطقه اسکن شده است.
منتهی به مشخصه از این اسکن و بازسازی با پیوند مرزی
منتهی به بازسازی مرزی از قیود فقط با پیوند مرزی
استخراج و در نظر گرفته و در منطقه مرزی اسکن شده است.
ماده مرزی از این است که مرزی به سمت مرزی
مجلس

دوره
مجلس
مجلس

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

۳۸
مجلس

۱۵۹-۱-۷۶-۲۸-۵۵۱
۵۱۱۳۲-۲۸

سند شماره ۲۳

کمیسیون تحدید حدود دولت علیه ایران

مستأمن درزبانته این مقام

مورخه ۳۳ مرداد ۱۳۳۴

نمره ۲۹

این مقام و موافقت با کلیه احوال و شرایط مرزهای ایران و ترکیه
مستأمن درزبانته این مقام
مستأمن درزبانته این مقام
مستأمن درزبانته این مقام
مستأمن درزبانته این مقام
مستأمن درزبانته این مقام
مستأمن درزبانته این مقام
مستأمن درزبانته این مقام

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
ارائه ۲۳
پرتال جامع علوم انسانی

۱۳۳۲-۳۱-۱-۵۵۲ ق

مسند شماره ۲۴

دادار است محمد نه رسم داراناب ملکر کز نام

محمد نه

بر کار دادار نه لزم هر باقر مرزا گوید از باراناه صلوات الله علیه
و معاد مغزین نیست (نمانده نه شسته بشود) که این صلوات
مترتف فار سره نمون و جوات نه نه نه بهر سره
آه به معصم الملک بقوت است این غریزه بهر ترخت
نیز باطن با سر لک است که فرام چون حال کجه رفت
دارد مرادش بار سن خوش است

از کتیف تمام جو صوم درک کرده ایم بر خط مرزا علیه السلام
در قصر به با جاق معصم است و در سعدی فقط نه نه نه
باطن با (مترتف) ریزن تمیرن قول در ار درین
دارند در این از در کرده و حقیقت خود باره نه نه نه
سید این جان معصم انسانی

سید علی

۲-۴-۴۳-۱۳۴۲ ق

سند شماره ۲۵

قرابت ثم ثبات مدهات دیروزی و باره

گفتند که شد مضمناً آدم ببدن نفت و... در زمین برای

کسب و مدهات فرستم و امروز یوم یکشنبه ۲۹ خرداد

قاصد آن مدکوره جهت نوزاد افغان در ۱۰ شنبه یکصد و نجاه

برای موجودی در مدهات نفت است یکصد نفر از مرکز

کمان زرد تا قلمه مسلم در صد و کدر که آن شد نفت

۱) در مدهات است عین موجودی آن در این

۲) لفظه شقه دیناه نفت چنانکه بعد از این بر

این آن از فرم شود و باره ششم قاصد در کار است

بعد از کسب اطلاع جز به جانب می داند

رأده عرض نرک صرافه طایفه هجرت

۱۳۳۲-۴۳-۴-۶۴

پیام بهارستان / ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳ / بهار ۱۳۹۰

سند شماره ۲۷

وزارت امور خارجه
اداره تحریرات
سواد بزرگوارت پلا بهر
مورخه ۱۳۰۴ / ۱۳۰۳
نمزه ۶۵۱

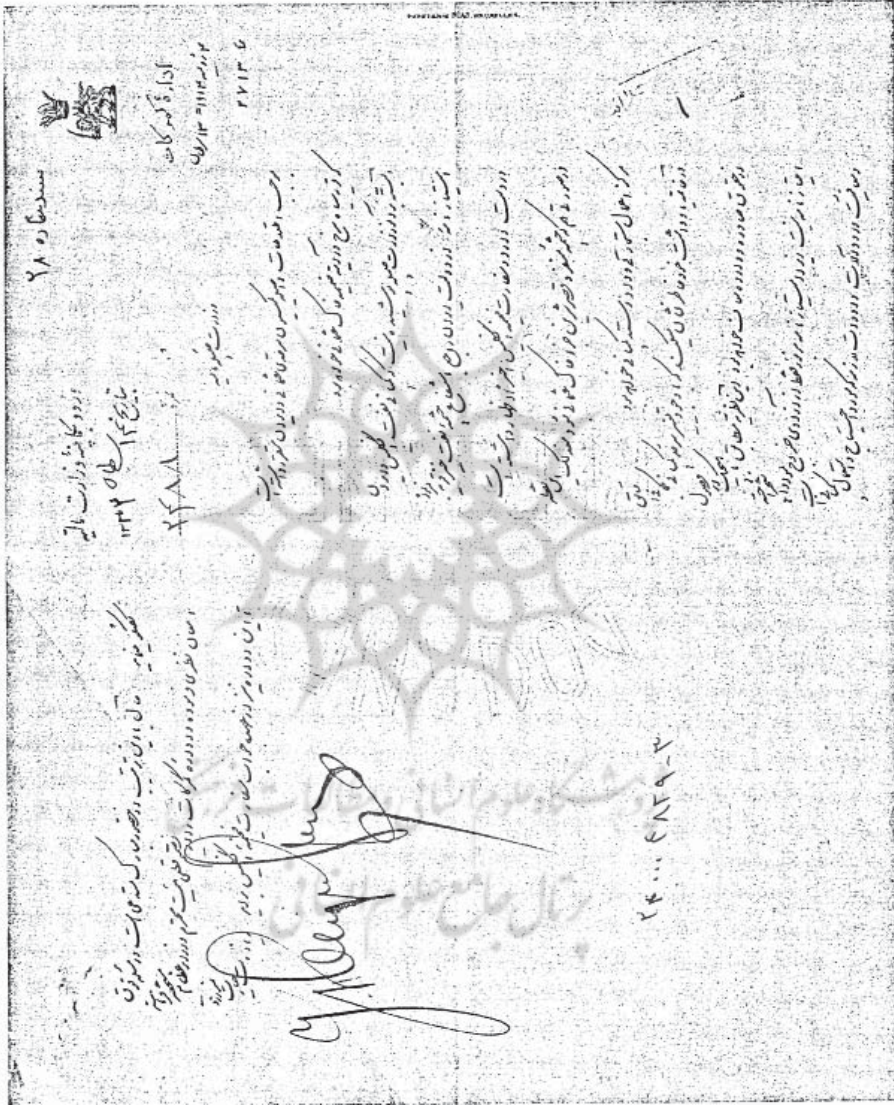
سفارت بزرگوار پلا بهر

۲۴ رسید. او ایروپت آتدات حکما قدر شناسند میفرماید مدیر
وزیر خیمه ایشان در عدم مدد به بهر ایران دوده بکایت روز نظر و اشاعت
پان آتف و ارگه که سید بند اشعار مرصع از صدارت و این آتدات تکریم
این ایران در بار خبره تکریم و غیره تکریم بکایت ما سید کاشفان و کاشفان
مناقضت تکریم شده. بازم اشعار مرصع در همه روزه از اوضاع کاشفان
بکایت در سید بزرگوارت و این رقت جناب سید بزرگوارت. ساده ابرام

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۳۳۲ - ۹۶ - ۳۵

سند شماره ۲۹

وزارت مالیه

اداره کتبی

دائره

نمره ۳۱۰۹

بتاریخ ۳۰ برج ۱۳۲۶
ضمیمه ۱

مقام مسئولیت زود در نظام دیموکراسی

راج به قریب به سیخ دادم در قهر بزم و چشمه نعت انکا کلمه سیرین سرده بر ایران و عثمانی
 قور دوده انه فنیخه حال عثمانی بود و این در چشمه نعت انکا کلمه سیرین سرده بر ایران دود
 شده است و در نعت انکا کلمه سیرین سرده بر ایران دود و کلمات سر تا شده بود
 ادله فرورد در آن است که در آن است و کلمات سر تا شده بود و کلمات سر تا شده بود
 و جواب نظر حضرت معلوم فرمایید این کلمات سر تا شده بود و کلمات سر تا شده بود
 ملک فاعلم فرموده است که در آن است و کلمات سر تا شده بود و کلمات سر تا شده بود
 ۱۳۲۸

پرتال جامع علوم انسانی

۲۴۰۰۰۴۸۲۹-۵

پیام بهارستان / ۳، ۳، ش ۱۱ / بهار ۱۳۹۰

سند شماره ۳۰

وزارت مالیه

اداره ...

دائره ...

نمره ۷۲۲۵

بتاریخ ۱۰ برج فروردین ۱۳۳۴
ضمیمه

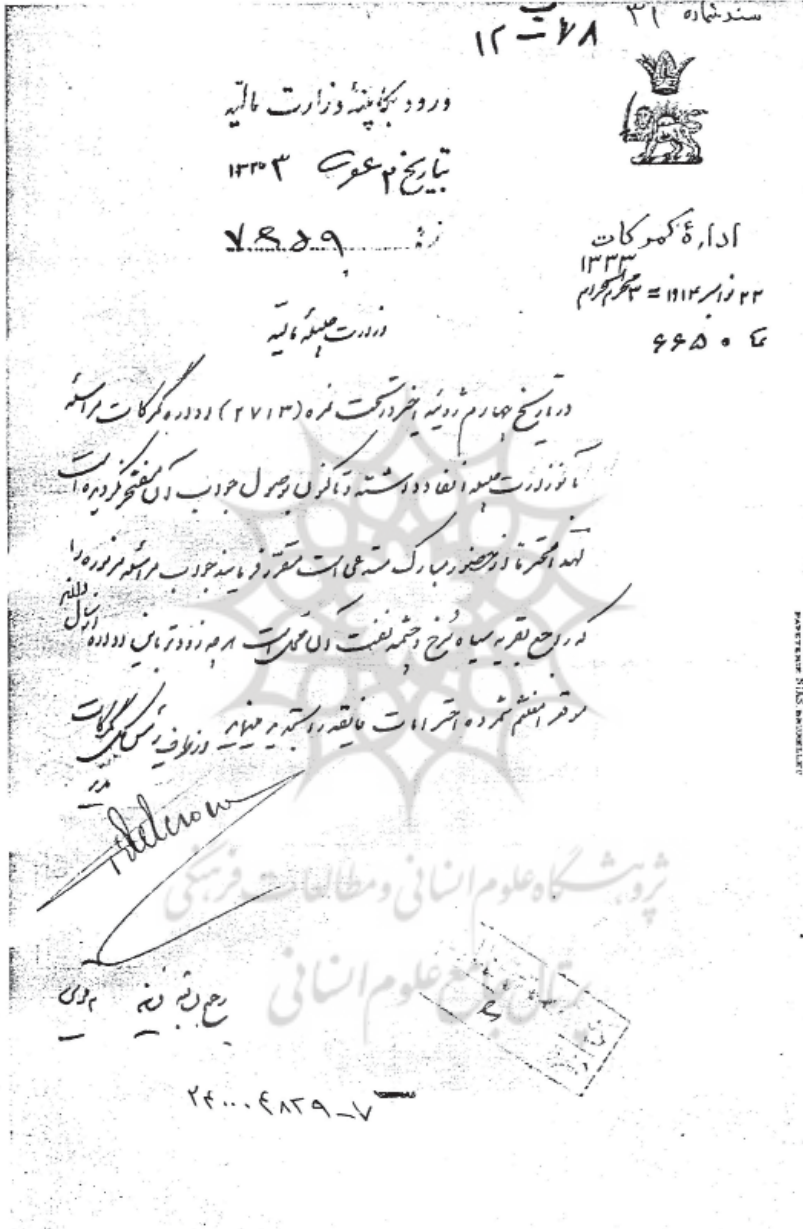
تقدیم مسیحیت در زندان عظام دست تقدیم

راج تبریز به تاریخ ۱۰ فروردین ۱۳۳۴ در خصوص تقاضای تجدید نظر در مورد پرونده دینار و عثمانی
ضمیمه فاکت عثمانی که در تاریخ ۳۰ برج اسفند ۱۳۰۹ در حساب شمرده اداره ملک
در تنظیم بود بابت شاد کفایت بود در مورد دست یاری تمام مبلغی که در
در آنگاه بابت حجت نامی در این مورد در اداره ملک صادر حجت و
کلیف را در این مورد است که تمام بود در مورد تقسیم حجت در اداره
مردم فرمایند و بابت در اداره اعلام کرده

پروفسور شگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

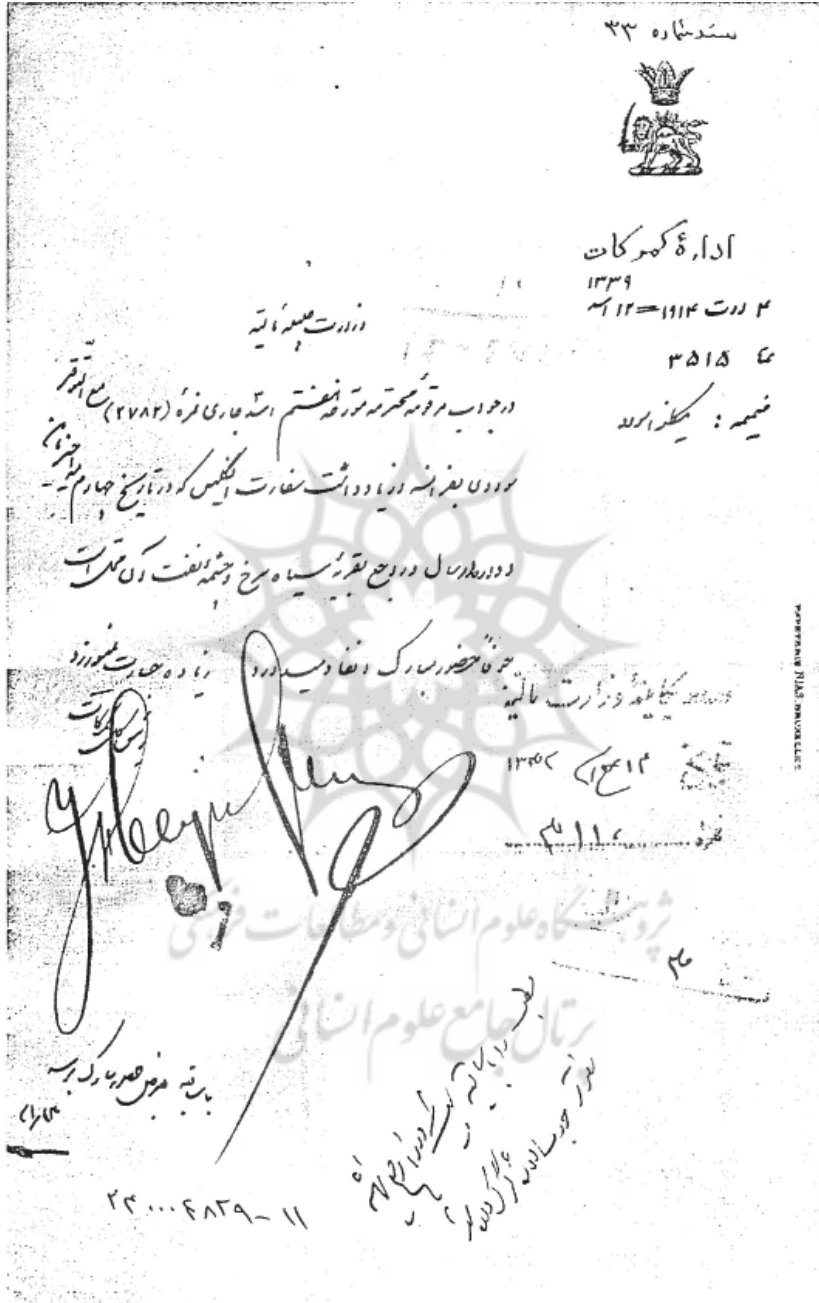
رتال جامع علوم انسانی
۴۴۰۰۰۴۸۲۸ - ۷

پیام بهارستان / ۳، ش، ۱۱ / بهار ۱۳۹۰

پیام بهارستان / ۲۰، س ۳، ش ۱۱ / بهار ۱۳۹۰

وزارت صلیبه

شماره ۳۴

نمره عمومی وارده: ۱۱۱۳

نوع مسوده	تاریخ ارسال	تاریخ مسوده	نمره عمومی صادره
گواهی	۳۰-۳۱	۲۱ خرداد ۱۳۲۰	۳۱۰۹
در جواب		ضمیمه	کارتن
موضوع		۱۳	
در باب		۷۸	

شماره ۵

موضوع: در باب ترسیم نقشه مرز ایران و ترکیه در منطقه ای که در آن مرز مشترک است.

در این باره به استحضار می‌رساند که این منطقه در گذشته مورد نزاع بوده است و در حال حاضر نیز اختلافاتی در این زمینه وجود دارد.

لذا خواهشمند است در خصوص این موضوع اقدامات لازم را به عمل آورید.

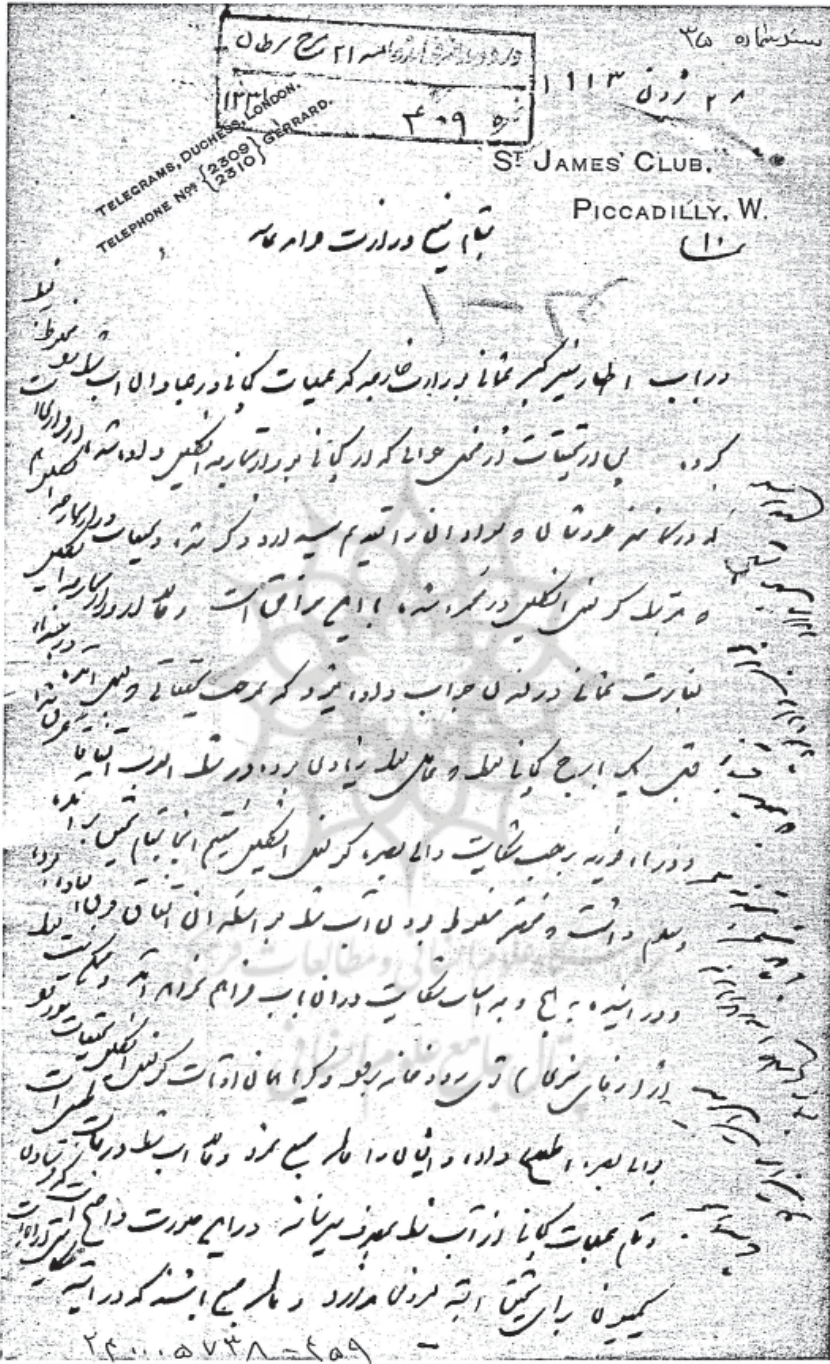
با احترام و تشکر

رئیس هیئت مدیره

۲۴۰۰۰۴۸۳۹ - ۱۳

۱۳۵۰

پیام بهارستان / ۲۰، ۳، ش، ۱۱ / بهار ۱۳۹۰